

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
I ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Брой 3

София, четвъртък, 3 септември

1931 г.

7. заседание

Срѣда, 2 септември 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 16 ч. 55 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Отр.		Отр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитѣ представители: д-ръ Димитъръ Димитровъ и Никола К. Йотовъ	61	дни отъ заседанията на Народното събрание, понеже не е нанесълъ обида на Събранието. (Остава безъ послѣдствие)	62
Питания:		Народни представители — опитране. Заявления:	
1. Отъ народния представителъ Василь Домузчиевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народ- ното здраве — относно невнискането на общин- скитѣ и окръжнитѣ врѣхнини, събирани отъ дър- жавнитѣ бирници отъ хранитѣ. (Съобщение)	61	1. Отъ народния представителъ Григоръ Васи- левъ — че се отказва отъ избора си въ Трън- ската избирателна околия, а приема избора си въ централната листа. Замѣства го Георги Ка- феджийски.	76
2. Отъ народния представителъ Василь Домузчиевъ къмъ министъръ-председателя — известно ли му е, че въ много пунктове край Дунава агентитѣ на Дирекцията за закупуване и износъ на храни отказвали да приематъ и купуватъ храни, а купе- нитѣ такива не плащали съ пари, но съ разписки и бонове. (Съобщение)	62	2. Отъ народния представителъ Цвѣтко Бобошев- ски — че се отказва отъ избора си въ Врачан- ската избирателна околия, а приема избора си въ централната листа. Замѣства го Гето Кръ- стевъ	76
3. Отъ народнитѣ представители Асенъ Бояджиевъ, Съби Димитровъ, Георги Костовъ, Митю Ста- невъ и Петко Стоевъ, отъ името на работниче- ската парламентарна група, къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве и мини- стра на войната — относно забраната на пар- тийни събрания. (Развиване и отговоръ)	62	Избори — законодателни, провѣрка: Разградска избирателна околия (Изборътъ въ Кеманларска околия да се повърне въ парламен- тарната комисия по провѣрка на изборитѣ за ново разглеждане)	76
4. Отъ народния представителъ Георги Костовъ, отъ името на работническата парламентарна група, къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народ- ното здраве — относно изстѣпления отъ страна на административната властъ надъ работницитѣ въ текстилната фабрика „Тунджа“ въ гр. Ямболъ презъ време на стачката. (Развиване и отговоръ)	64	Поповска избирателна околия (Изборитѣ въ селата Горско-Абланово, Крепча, Любленъ и Опака, Поповска околия, да се анкетираатъ) . .	78
Заявление отъ народния представителъ Никола Дой- чиновъ — да се отмѣни изключването му за три		Комисия — парламентарна анкетна. Избра се парла- ментарна анкетна комисия въ съставъ народ- нитѣ представители: Тодоръ Савовъ Игнатовъ, Стоянъ Йовевъ Георгиевъ и Стойчо Мошановъ, която да анкетира изборитѣ въ селата Горско- Абланово, Крепча, Любленъ и Опака, Поповска околия.	80
		Дневенъ редъ за следващото заседание.	80

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Присѣт-
ствуватъ нужното число народни представители. Засѣда-
нието е открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни
представители: Аврамовъ Аврамъ, Апостоловъ Драго-
миръ, Атанасовъ Русенъ, Бечевъ Милко, Богдановъ Ди-
митъръ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ
Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Данаиловъ Георги, Джабарски
Стоянъ, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Диневъ Никола, Ди-
чевъ Петко, Ингилизовъ Иванъ п. Арсовъ, Кировъ Ста-
матъ, Лѣкарски Иванъ, Ляпчевъ Андрей, Мелнишки
Боянъ, Молловъ Владимиръ, Петровъ Георги, Савовъ Ни-
колай, Стойновъ Иванъ, Тошевъ Никола и п. Христовъ
Георги)

Постѣпило е заявление отъ народния представителъ
г. д-ръ Димитъръ Димитровъ, съ което иска да му се про-
дължи отпускътъ съ още 20 дни. Прилага и медицинско
свидетелство. Досега се е ползувалъ съ 11 дни отпускъ.
Моля ония г. г. народни представители, които сж съ-
гласни да му се разреши още 20 дена отпускъ, да вдиг-
натъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е заявление отъ народния представителъ
г. Никола К. Йотовъ, съ което иска да му се разреши
единъ день отпускъ. Бюрото му разрешава.

Постѣпило е питане отъ орѣховския народенъ пред-
ставителъ г. Василь Домузчиевъ къмъ г. министра на въ-
трешнитѣ работи и народното здраве, съ което го пита:
известно ли му е, че за изтеклата финансова година об-

щинските и окръжните върхнини, събирани от държавните бирници, от храни и до днес в своите 2/3 части не са предадени на съответните общини и окръжни постоянни комисии, с което правят невъзможно функционирателното им.

Това питане ще се изпрати на г. министъра на вътрешните работи, за да отговори.

Постъпило е питане от същия народен представител към г. министър-председателя, с което го пита: известно ли му е, че в много пунктове край Дунава агентите на Дирекцията за закупуване храни за износ отказвали да приемат и купуват храни, а купените такива не плащали с пари, а с разписки и бонове.

Питането ще се изпрати на г. министър-председателя, за да отговори.

Постъпила е молба от народния представител г. Никола Дойчинов по повод инцидента, станал вчера, с която г. Дойчинов заявява, че не бил нарекул Парламента циркъ, а че казал, какво г. Иван Симеонов е обърнал Парламента в циркъ, и въз основа на чл. 78 от правилника за вътрешния ред в Народното събрание иска да му се отмени наказанието, обаче чл. 78 от правилника гласи, че народният представител, който е наказан, тръбва да се извини, а тъй като народният представител г. Дойчинов не се извинява с тази си молба, а оспорва правилността на неговото изключване, молбата му остава без последствие.

М. Станев (раб): Нма защо да се извинява.

Председателстващ Н. Захариев: Г. министърът на вътрешните работи е готов да отговори на питането на народните представители от работническата група: Митю Станев, Петко Стоев, Сжи Димитров, Георги Костов и Асен Бояджиев.

Министър Н. Мушанов: Сжко съм готов да отговоря и на второто питане, което направиха вчера.

Председателстващ Н. Захариев: Г. министърът ще отговори и на питането за стачката в Ямбол, подадено от народните представители: Митю Станев, Петко Стоев и Георги Костов.

Кой ще развие питането?

А. Бояджиев (раб): Питането за стачката в Ямбол ще го развия азъ.

Председателстващ Н. Захариев: Има думата народният представител г. Петко Стоев да развие питането.

П. Стоев (раб): (От трибуната) Г. г. народни представители! Откакъ се откри Камарата на 20 август, до днес всеки ден тя представлява арена на борби и се изнасят факти за голми насилия, извършени през време на законодателните избори. Не така случайно в всичките заседания на Камарата досега се говореше изключително по терора, който сговористката власт упражняваше над избирателите от 9 юний 1923 г. до 21 юний т. г. Тоя тероръ, започнал още от 9 юний, все повече се усилваше, и най-после работническите маси от градове и села решително се опълчиха срещу него и на 21 юний, когато гласуваха, покрай другите лозунги и искания, които ги вълнуваха, издигнаха като най-важен и основен лозунг спиране на терора, премахване закона за защита на държавата, пускане на затворниците, пускане на емигрантите да се завърнат в страната и най-сетне да се даде издръжка на пострадалите от 9 юний до днес.

Вие всички знаете, че нашата страна от 9 юний насам се превърна в арена на насилия и издевателства над работническите и селски маси, над трудящите се от градове и села. На всички ви е известно, че през Обществената безопасност, през участниците, през затворите минаха повече от 100 хиляди работници и селяни, бореци се за повече хлбъ, за повече свобода, за освобождение от игото на капиталистическата класа. Тъзи повече от 100 хиляди души работници и селяни, минавайки през каушите на Обществената безопасност, през каушите на затворите и през участниците, оставиха повече от 25 хиляди души избити без съд и присъда, връзвани с въжета и изкарвани покрай ръки, гори, полета, ями и т. н.

През тия събития, от 9 юний 1923 г. досега, паднаха и много депутати, а така сжко и министри в миналото: Борис х. Сотиров, Димо х. Димов, Петко Петковъ.

Министър Н. Мушанов: Азъ за миналото не отговарямъ. Питането ви се отнася до моята дейност като министър на вътрешните работи, и азъ в отговора си ще се огранича само по тази дейност. Ако искате да говорите за историята, за миналото, ще направите такова питане, а сега ще се ограничите по предмета на питането.

П. Стоев (раб): Сжко така падна и Стамболийски. Всички тб бха избити или „безследно“ изчезнали.

А. Кантарджиев (д): Г. председателю! Моля Ви да обърнете внимание на запитвача да не разправя приказки от Андерсенъ, какво е станало преди 10—15 години, а да се ограничи по съществото на питането си.

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни)

П. Стоев (раб): При така развитите се събития, при така вършените насилия и издевателства над работниците и селяните от 8 години насам, борбата против терора бше станала насжщна нужда на работниците и селяните в цялата страна, следователно, на болшинството от българския народъ. И не така случайно навсжкжде, по всички публични събрания, които се правеха в надвечерието на изборите, всички избиратели бха писнали кански от сговористския тероръ и навсжкжде се вземаха резолюции против терора. Самите водачи на Народния блокъ знаят, че първиятъ повикъ на избирателите бше против терора — да се премахне терорътъ, да се премахнатъ арестуванията, да се премахнатъ убийствата, да се премахне законътъ за защита на държавата, да се даде пълна свобода на трудящите се маси.

Г. Василев (д. ст): Както в Москва!

П. Стоев (раб): Това не може да отрече нито единъ отъ водачите на Народния блокъ, които ходеха между народа. На много мста избраниците на Народния блокъ, особено тия отъ Земледельския съюзъ, изпитваха ужасите на терора. Затова именно за народните маси, чувстващи така силно ударите на терора, в надвечерието на изборите лозунгътъ против терора бше станалъ най-насжщенъ за тях, бше едно отъ най-главните имъ искания. И на 21 юний, в деня на изборите, повече от 600 хиляди души, гласувайки за Народния блокъ, гласуваха и за тоя лозунгъ: премахване на терора, премахване на закона за защита на държавата, пускане на затворниците, пускане на емигрантите, даване издръжка на пострадалите от 9 юний до днесъ.

Нкъой отъ мнозинството: Това не е вярно.

П. Стоев (раб): Сжко и други 170 хиляди гласоподаватели, които се сплотиха под знамето на Работническо-селянския трудов блокъ, гласуваха за същия тоя лозунгъ.

Какво видяхме, обаче, след изборите, след като Народният блокъ събра близо 600 хиляди гласа против терора, против издевателствата, против насилията, против приомите на Сговората и взе властта нколко дена след изборите? На всички ви е известно, че нколко дена след поемането на властта от Народния блокъ, както следва година през лътния сезонъ, така и тази година се развиха стачни борби. И тази година индустриалните работници, които са поставени в непоносимо тежки условия на животъ, обявиха редица стачни борби. Тия стачни борби бха плодъ на страшно бедственото положение на работниците, на страшно ниските надници, на дългия работен денъ, на лошите обноси, на постоянния тормозъ на господарите и на тяхната полиция. За премахването именно на тия маса работници отъ предприятията обявиха стачки. Такива бха: стачката в фабрика „Тунджа“ в Ямбол, по-късно стачката на фабриката на Сарживановъ в Сливен, после стачката в тютюневата фабрика в Татаръ-Пазарджикъ, стачката в Варна и т. н. Ние видяхме, че работниците не бха оставени да водятъ своята борба за насжщния им хлбъ, за подобрене малко поне на тяхното положение. Напротивъ, срещу тях бше изправенъ не само господарскиятъ тероръ, но срещу тяхната борба, в съюзъ с господарите, бше изправена и цялата полиция на управляващия Народен блокъ. На работниците, за да отстояватъ своята борба, им бше необходимо да иматъ салони, където да свикватъ своите публични събрания, за да могатъ тамъ стачните комитети да даватъ отчети за водените преговори между работниците и господарите. Вие знаете, че работниците, вследствие 8-годиш-

ния тероръ срещу тях, нямат ония здрави организации, за да не допускат да имат стачкоизмънници. При големата безработица, при днешното положение не може да не се явят стачкоизмънници. И когато работниците поставят постове пред фабриките, това не е продиктувано от някакъв лукс, за да се бият с полицията,...

А. Никлаевъ (з): За да тероризират!

Нъкой отъ мнозинството: Ударни команди!

П. Стоевъ (раб): ... а това е продиктувано от необходимостта да запазят своето парче хлѣбъ. Затуй бѣха поставени тия постове. Ние видѣхме, че срещу тия постове бѣха упражнени полицейски насилия.

А. Кантарджиевъ (д): Тия постове бѣха поставени, за да отнемат хлѣба на работниците. Вие отнемате тоя хлѣбъ отъ устата на работници.

П. Стоевъ (раб): Срещу тѣзи постове бѣше поставена цѣлата полиция на новата власт.

Г. г. народни представители! Веднага следъ обявяването на стачките, тѣ бѣха обявени за политически. Поставя се, обаче, въпросътъ: кой кара стачкуващите работници да издигат лозунги „Долу противонародната власт! Долу полицията! Долу терорътъ!“? Това сѫ искания, които сѫ продиктувани отъ тѣхните непосредствени интереси. По пътя на защитата на тия интереси, работниците срѣщатъ заштата полиция, вашата власт — фашистската диктатура — и затова работниците издигатъ лозунгитѣ: „Долу терорътъ! Долу законътъ за защита на държавата! Долу полицията и правителството, което ни тероризира!“ Значи, самото изпращане отъ страна на господаритѣ, отъ страна на правителството на полицейски отряди, самото вършене на тия полицейски насилия, превръща икономическата борба въ политическа. (Възражения отъ мнозинството) Ние не се страхуваме да кажемъ, че всѣка една икономическа борба днесъ е политическа. Другояче не може да бѣде. Работниците не могатъ да водятъ само икономическа борба, когато капитализмътъ се руши и живѣе последния си кризисъ, когато интереситѣ на капиталиститѣ сѫ срастнати съ интереситѣ на държавата, когато самиятъ държавенъ институтъ е станалъ тѣхна машина, която капиталиститѣ постоянно употребяватъ противъ работниците въ тѣхната класова борба. Тая ежедневна борба на всѣки работникъ днесъ срѣща полицейския отпоръ на държавата, срѣща полицейския тероръ. Паралелно съ така развиващата се борба правителството, за да услужи на господаритѣ, за да спре борбата на работниците за повече хлѣбъ, за повече въздухъ, за чиста вода — работниците отъ фабрика „Тунджа“ въ Ямболъ искаха да се докара вода отъ градския водопроводъ, защото тая, която пиеха, предизвиква треска — забрани събранията имъ, арестува стачкитѣ комитети, ...

Министъръ Н. Мушановъ: Защото не имъ дадоха вода ли?!

П. Стоевъ (раб): ... не се позволи на стачкитѣ комитети да даватъ отчети за преговоритѣ, които водѣха съ господаритѣ. Пита се тогашъ, кой кара работниците да разбиратъ ясно, че всѣка тѣхна борба днесъ е борба политическа?

А. Буковъ (з): Приказвай за насилия! Какви теории развивашъ?

А. Николаевъ (з): Да си конкретизира питането.

Министъръ Н. Мушановъ: (Къмъ П. Стоевъ) Не забравяйте, че имате само 15 минути, за да развиете питането си. Да не кажете после, че Ви се отнема думата.

П. Стоевъ (раб): Паралелно съ туй се издаде нареждане отъ правителството на Народния блокъ — въ кавички народенъ — да се затворятъ всички клубове на работническите организации, за да не могатъ по-нататъкъ да водятъ борбата си за защита на тѣхните интереси. Затвориха клубовѣтъ въ Бургазъ, София, Сливенъ, Пловдивъ, Станимака, Хасково, Варна, Русе, Ломъ и въ почти всички голѣми градове, кждето работниците организиратъ своитѣ стачни борби, за да могатъ да извоюватъ повече хлѣбъ.

На 9 юлий т. г., тукъ, въ София, бѣше организирано едно младежко събрание, за да се даде отчетъ за участието на младежитѣ въ изборната борба — чисто въ-

трешна организационна работа. Полицията отъ II полицейски участъкъ нападна клуба, разтури младежкото събрание и се завърза голѣмъ бой между полицията и пристигналитѣ вече около клуба работници. Събранието бѣше блокирано и се дойде до това положение, че се хвърляха работниците презъ прозорцитѣ отъ 6 метра височина чакъ на улицата. И, г. г. народни представители, при такова едно нападение работниците се защитаваха и се завърза двучасовъ бой на улицата съ полицията. Значи, полицията отъ II участъкъ дойде, нападна клуба, провокира събранието и се завърза престрелка.

А. Кантарджиевъ (д): Кой удари стражара?

П. Стоевъ (раб): Когато полицията нападна работническитѣ клубове и изхвърли работниците презъ прозорцитѣ, г. Мушановъ взема поводъ отъ това, за да даде нареждане да се затворятъ работническитѣ клубове.

А. Кантарджиевъ (д): Не е вѣрно. Това е лъжа!

П. Стоевъ (раб): Презъ нощта полицията отива въ нашия клубъ, разбива всички врати, разбива чекмеджетата, разбива стълбитѣ, прозорцитѣ, изпожва картинитѣ и портретитѣ, всичко капава на парчета, разбива архивата и цѣлия клубъ бѣше усѣянъ съ книжа. Това е единъ некачественимъ произволъ, некачественимъ провокация спрямо борбитѣ на работниците и спрямо тѣхнитѣ легални проявления.

По-нататъкъ. Насрочихме събрания непосредствено следъ изборитѣ, за да направимъ прегледъ на изминатия пътъ около изборитѣ. Тѣзи събрания почти навсѣкжде бѣха забранени. Лично азъ отидохъ въ Перникъ, за да направя събрание, но на гарата тѣхъ арестуванъ и повърнатъ. Лазаръ Станевъ отива на събранието, но бива арестуванъ и битъ, заедно съ други работници.

Нъкой отъ мнозинството: Нали е земледѣлецъ — какво прави тамъ?

П. Стоевъ (раб): Той видѣ кжде е спасението, затуй е отишълъ тамъ. (Смѣхъ)

Въ Ломъ става сѣщото, както въ Перникъ. Следъ като работническитѣ депутати бѣха вече избрани, навсѣкжде, кждето отидѣха да правятъ конференции и събрания, биваха арестуванни и връщани обратно, като навсѣкжде се поставяха подъ полицейска карантина, да се разписватъ по два и три пъти, нъкои отъ тѣхъ даже бѣха интернирани. Христо Трайковъ, избраникъ на Трудовия блокъ отъ страна на македонскитѣ бѣжанци, бѣше арестуванъ затуй, защото отказа да се подчини на една противозаконна наредба — да се разписва въ участъка; затуй той бѣше интерниранъ въ с. Върбица, Прѣславско. Лично и азъ бѣхъ арестуванъ така, както и Димитъръ Икономовъ. Стаматъ Ивановъ и всички наши депутати, които бѣха принудени да се разписватъ въ участъцитѣ.

Въ Варна се обяви стачка въ фабриката „Принцъ Борисъ“. Още сѣщата вечеръ полицията нападна събранието на работниците. Азъ бѣхъ арестуванъ тамъ.

А. Кантарджиевъ (д): Какво търсишъ тамъ — ти не си работникъ.

П. Стоевъ (раб): Азъ ще Ви кажа. Азъ съмъ работнически деецъ, господинчо, ...

А. Кантарджиевъ (д): Ти си работнически храненикъ!

П. Стоевъ (раб): ... и отивамъ тамъ, за да дамъ насока на работниците, които водятъ борба.

Това положение, че ние сме работнически дейци, които трѣбва да отидемъ при работниците, се използва отъ властта, за да се казва, че ние превръщаме борбата на работниците въ политическа.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Имате още една минута, г. Стоевъ.

П. Стоевъ (раб): Каква е ролята на нашата организация, щомъ като вие отричате нейното ръководство? Вие призовавате, че работническата класа трѣбва да има своя партия, свои организации, но вие отричате тѣхното право да играятъ ръководна роль въ работническитѣ борби.

Народниятъ представителъ Стаматъ Ивановъ отива въ Варна, тамъ бива арестуванъ въ участъка, и му се наниса жестокъ побой отъ страна на полицията, следъ което го интернирватъ обратно въ Пловдивъ.

Х. Мирски (д): Кой от вас бил полицейски пристав?

П. Стоев (раб): Ще го кажем, г. Мирски. — Народният представител Сжби Димитров отива в Провадия да прави събрание, извикан от нашата партийна организация там. Събранието бива нападнато, разгонено от полицията, а Сжби Димитров арестуван и държан в цъли 10 дена в участъка в Варна и после освободен.

Министър Н. Мушанов: Държан по решение на прокурора. Да отидеш да го намъриш.

А. Кантарджиев (д): По закона за улавяното сждо-производство, подсъдими лежат 2 години и после се оправдават в по-горната инстанция.

П. Стоев (раб): По-после, непосредствено след свикването на Камарата, ние, като работнически представители, тръбваше да отидем да видим какво искат нашите избиратели, които ни пращат тук.

Министър Н. Мушанов: Ще Ви кажа.

П. Стоев (раб): Ние направихме редица събрания. Повечето от тия събрания бяха нападнати и разгонени, има хора бити и ранени.

Така бѣше и събранието в Пловдив, така бѣше и събранието в Сливен, така бѣше и в Плевен и пр. В Плевен, кждето народният представител Андрей Денев бѣше отишъл да прави събрание, сж били арестувани 40 души, между които е имало и жени, всички сж били закарани в участъка и там сж ги били най-жестоко, като на жените сж вдигали роклите и сж ги били по голо съ бичове. За това има съставени медицински свидетелства.

Министър Н. Мушанов: Никакво такова оплакване нѣма досега.

П. Стоев (раб): Тук го пише.

Министър Н. Мушанов: Ти го пишеш. Никакво такова оплакване нѣма.

Председателстващ Н. Захариев: Г. Стоев! Говорите вече 20 минути. Времето, определено от правилника, мина.

П. Стоев (раб): Преди последната ваканция, изпратихме нашите депутати из провинцията. Какво става в Станимака? Още на гарата народните представители Русинов и Георги Костов сж били пресрещнати от полицията и се започнала престрелка, а когато отишли в салона, кждето трѣбвало да се състои събранието, били нападнати от полицейска шайка, бити и арестувани, въпрѣки депутатската им неприкосновеност. След това били закарани в участъка и пакъ бити. Затова Георги Костов е съ вързана глава, а на Русинов е било счупено ребро и имал кръвоизлияние снощи.

Председателстващ Н. Захариев: Г. Стоев! 25 минути минават от определено по правилника време.

П. Стоев (раб): Народният представител Запрян Иванов е отишъл да прави събрание в с. Новачене, но събранието е било нападнато и всички събрани сж били бити.

Х. Манафов (д): Какво общо има това съ питането?

П. Стоев (раб): След като 600-тѣ хиляди на Народния блок избиратели гласуваха на 21 юни против терора в села и градове, вие не се посвѣихте да упражнявате сжщия терор надъ стачкуващите работници, въобще надъ работническата класа. (Възражения от мнозинството) Обаче трудящите се маси не си правят илюзии. Въпрѣки терора, тѣ продължават да се борят и ще продължат до смѣването на фашистката диктатура и изграждането на работническо-селското правителство. (Ржкоплѣскания от работниците и от нѣкои между публиката в галерията)

Председателстващ Н. Захариев: Моля почитаемата публика да пази редъ. Който ржкоплѣска или вдига

шумъ в Събранието, веднага ще бѣде изхвърленъ вънъ от залата.

Д. Ачков (нац. л. о): Има и наказание за това.

Председателстващ Н. Захариев: Има думата народният представител г. Асекъ Бояджиев.

А. Бояджиев (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ ще приказвамъ по единъ частенъ случай, а именно по това, което полицията извърши в връзка съ стачката на 950 работници в ямболската текстилна фабрика. Тая стачка привлече не само вашето внимание, не само вниманието на цѣлата работническа класа в България, но, бихъ казалъ, и вниманието на международния пролетариатъ. Точно по времето, когато се водѣше ямболската стачка, азъ бѣхъ въ Германия и зная, че цѣлокупната работническа преса тамъ се интересува отъ нея. Защо се интересуваше? Затуй, защото тамъ пролича най-ярко отношението на новото правителство къмъ стачното движение на работниците за подобрене на тѣхното положение.

Х. Манафов (д): Я разправи за статута за стачките в Съветска Русия.

А. Бояджиев (раб): За тази стачка писа най-много буржуазната преса и тезата, която тя защищаваше, бѣше, че тази стачка е заповѣдана отъ не зная кжде си, отъ Москва или отъ Работническата партия, а не е продиктувана отъ тежкото положение на работниците. Но трѣбваше буржоазни вестници като „Бургаски фаръ“ и редица други востници, даже софийски, да излѣзатъ да пишатъ върху положението на ямболските работници, за да бждатъ запущени устата на всички. Ако вземемъ данитѣ, дадени отъ самата фабрика в позива, който тя издаде, за да убеди работниците да се върнатъ на работа, ще видимъ, какво е положението на работниците. Тамъ се казва, че надниците сж 30, 35, 40, 45, 50, 55 л. Питамъ ви, г-да, може ли съ 55 л. максимална надница — споредъ тоя документъ, който всѣки може да провѣри, издаденъ отъ самата фабрика — единъ работникъ съ 3—4-членно семейство да живѣе?

В. Маринов (д): Въ Русия даватъ на работниците само за хлѣбъ и не имъ плащатъ нищо повече, а всичко, което произвеждатъ, го взематъ, за да правятъ съ него дѣмпингъ.

А. Бояджиев (раб): Въ Съветския съюзъ минималната надница е 120 рубли. Мълчете вие за Съветския съюзъ. Вие знаете, какъ е тамъ, но нарочно извъртате.

Такива сж надниците. Що се отнася до положението вътрѣ в самата фабрика, вземете пакъ в. „Бургаски фаръ“, за да видите, че то е настояща адъ. Нѣма вентилатори, нѣма никакви хигиенически условия; нѣщо повече — нѣма чиста вода за пиене и работниците се заразяватъ отъ различни болести. Освенъ това, пакъ по сведения на този вестникъ, повече отъ 40% отъ работниците сж заразени отъ туберкулоза или предстои да бждатъ заразени.

Това е само въ нѣколко щрихи положението на работниците в Ямболъ. Това е положението въобще на работническата класа у насъ.

Предъ менъ е изложението на исканията, които софийските хлебарски работници представятъ днесъ. Тамъ се изнася, че работниятъ день е 18—20 часа в денонощие; тамъ се изнася, че хлебарските работници спятъ в самите фурни, кждето нѣма никакви легла, никаква хигиена, никаква чистота; изнася се още, че нѣма умивалници, нѣма плювалници; абсолютно никаква чистота и хигиена не сжществува въ фурните. Що се отнася до надниците, тѣ сж отъ 40 до 60 л. за възрастните, а за чираците — отъ 8 до 30 л. Надница 8 л. — една кутя цигари! А какво остава, за да си купи работникътъ хлѣбъ и други необходими продукти?

Ако разгледаме положението на тютюневите работници, ще видимъ, че срѣдната надница е 25 л. — толкова, колкото струва единъ скромненъ обѣдъ. А какво остава за закуска, за вечеря, за дрехи и т. н.?

Това е то московскиятъ агентъ, това е то решението на тая или оная организация, което кара работниците да се вдигнатъ на борба! Лъжа е, че стачките сж заповѣдани отъ тукъ или отъ другаде. Вѣрно е, че нашите организации — Независимите професионални съюзи и Работническата партия — не могатъ да не заставатъ начело на борбата на работниците и да я организиратъ; за туй именно тѣ сж създадени. Както капитали-

ститъ се организиратъ въ картели и въ съюзи, въ държавенъ апаратъ, така и работниците се организиратъ за борба. Ние поемаме ръководството и организираме стачно движение, защото безъ борба капиталистите никога не отстъпватъ. Това сж причинитъ на стачкитъ.

Но какво бѣше поведението на властта следъ избухването на стачкитъ? Веднага и полиция, и пресоаналъ отъ трудовитъ инспекции, заедно съ г. г. широкитъ социалисти, всичко това бѣше обединено срещу стачниците, започна се систематически тероръ надъ стачниците въ Ямболъ. Предъ мене сж бюлетинитъ на стачния комитетъ, отъ които мога да ви цитирамъ факти на безобразенъ тероръ надъ стачниците. Стачката се обяви на 29 юний, а още на 30 юний, къмъ 6 ч. сутринята, биватъ арестувани 5—6 души работници при бента и други трима отъ поста при градината; единъ отъ арестуванитъ е ударенъ съ прикладъ въ кръста. Къмъ 12 ч. биватъ арестувани единъ работникъ и една работничка, задето събирали пари за стачния фондъ. Значи, отнема се правото на работниците даже да се подкрепватъ единъ други, когато се борятъ. Отъ бюлетина отъ 2 юлий се вижда, че полицията започва да стреля на месо на единъ отъ стачнитъ постове. Георги Янковъ е раненъ съ куршумъ отъ парабелъ въ ръката, Николай Каргеръ — въ главата, а на Донка Дачева е счупенъ кракътъ надъ глезена; има и други ранени.

Д. Дрънски (д): Дали сж вѣрни тия факти?

А. Бояджиевъ (раб): Ако не сж вѣрни, ако нѣкой може да ги опровергае, нека излѣзе тукъ съ документи.

Министъръ Н. Мушановъ: Ще излеземъ.

Х. Манафовъ (д): А вие какви документи имате?

А. Бояджиевъ (раб): Документитъ сж счупенитъ глави и строшенитъ ръце и крака. Идете въ болницитъ да видите пострадалитъ.

Х. Манафовъ (д): Защо не казвате другитъ документи — за ударенитъ полицаи, които сж пазили реда?

А. Бояджиевъ (раб): Тамъ е имало самоотбрана, както се е самоотбранявалъ народниятъ представителъ Стаматъ Ивановъ, когато сж искали да го пребиятъ.

А. Кантарджиевъ (д): Когато нападате държавата, тя трѣбва да се отбранява.

А. Бояджиевъ (раб): Тѣ сж били нападнати и сж се самоотбранявали. Азъ зная, какво ще отговори г. Мушановъ.

Х. Манафовъ (д): И азъ зная ти какво ще кажешъ.

А. Бояджиевъ (раб): Той ще каже, че полицията е пазила свободата на тѣзи, които искатъ да работятъ. Но когато има организирано стачкоизмѣнничество, може ли да се отнеме правото на работниците да пазятъ своитъ борби и да се пазятъ отъ стачкоизмѣнниците?

В. Мариновъ (д): Никой нѣма право да спира хората да отиватъ на работа.

А. Бояджиевъ (раб): Въ бюлетинъ № 4 се изнася, че сжщо така имало много работници арестувани, имало стрелба, голи сабли и приклади. Въ бюлетина № 6 се изнася, че презъ нощта полицията действувала даже безъ заповѣдъ — виждате ли колко много зачитате собственитъ си закони — даже безъ заповѣдъ на прокурора; полицията презъ нощта ходи отъ къща на къща, арестува работници, кара ги въ околийското управление и участъцитъ, бие ги и ги пуска. Недейте тогава иска отъ работниците да зачитатъ вашитъ закони, защото вие не ги зачитате, вие ги нарушавате. На васъ законитъ не ви стигатъ. Въ действителностъ вашата собствена законностъ започва да ви убива. Ето ви факти, които показватъ, че вие започвате да прекривате рамкитъ на вашитъ собствени закони. Не се сърдете тогава, че работниците се борятъ срещу вашитъ закони. Но, при все това, вие не можете да докажете, че тѣ сж нарушили вашитъ собствени закони.

Презъ нощта бива организирана масова хайка: измъкватъ работниците изъ къщитъ и биватъ бити, арестувани и интернирани. Мога да ви изброя още редица други факти, но смѣтамъ, че това не е необходимо, защото тѣзи,

които ви изброихъ, сж достатъчни. Най-после се стига до положението, че на 21 юлий бива арестуванъ цѣлитъ стаченъ комитетъ. Работниците устройватъ протестенъ митингъ. И азъ ви питамъ: тогава, когато полицията обезглави борбата, тогава, когато арестува стачния комитетъ, съ явно то намѣрение да сломи борбата, работниците нѣматъ ли право даже по вашитъ закони да излѣзатъ да се защитятъ?

Отъ мнозинството: Нѣматъ.

А. Бояджиевъ (раб): Вие имъ провалите борбата за едно парче повече хлѣбъ и тѣ излизатъ на митингъ. Ето ви политизиране на борбата. И следъ митинга се отправятъ къмъ прокурора, да искатъ освобождение на стачния комитетъ. Обаче намиратъ се обградени отъ полицията — полицейски кордони — която стреля на месо и убива двамата работници, именно Борисъ Данаиловъ и Георги Стояновъ, отначало ранени, които впоследствие починаха въ болницата. Нѣколко дена следъ туй арестуватъ на нова смѣтка стачния комитетъ и съ едно само назначаване или, по-скоро, съ назначенъ отъ властта стаченъ комитетъ отъ трима души, прекратява стачката по единъ контрабанденъ начинъ и вкарва насила работниците въ фабриката; настояватъ вжтре въ фабриката полицаи като работници и продължаватъ да тероризиратъ работниците вжтре, въ самата фабрика. Но само това ли е?

Това е само единъ отъ най-характернитъ случаи, единъ отъ най-характернитъ факти за отношението на новата народна властъ — нова въ кавички — къмъ стачкитъ и къмъ борбитъ на работническата класа. Ако хвърлимъ единъ погледъ върху другитъ стачки, ще видимъ, че така е било навсѣкжде. Азъ имамъ единъ подробенъ поменикъ за всичкитъ стачки и мога да ви изброя редица и редица факти.

Въ София стачниците отъ фабриката „Дравъ“ стачкуватъ за увеличение на надницата, за спазване осемчасовия работенъ день, узаконенъ въ България три пѣти — и съ указъ, и съ решението за ратификацията на Вашингтонската конвенция, и съ закона за хигиената и безопасността на труда. И когато искатъ да защитятъ това узаконено свое право, полицията се намѣсва, арестува стачнитъ постове и бие по улицитъ работничкитъ — бабички, жени и деца.

Министъръ Н. Мушановъ: Не, тя се уреди по изричната интервенция моя и на полицията. Не знаешъ ли туй нѣщо?

А. Бояджиевъ (раб): Да, уреди се съ поражение за работниците.

Министъръ Н. Мушановъ: Не е истина. Всичкитъ ви стачки пропаднаха, вследствие вашата комунистическа дейностъ. И ще ви го докажа.

П. Стоевъ (раб): Вследствие вашитъ насилия.

А. Бояджиевъ (раб): Именно, нѣкои отъ стачкитъ пропаднаха поради вашитъ насилия, поради терора надъ стачното движение.

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣмаше работници да видятъ какво правѣхте; ако имаше, вие ще си посипете главитъ съ пепель.

П. Стоевъ (раб): Съ куршуми.

А. Бояджиевъ (раб): Азъ се отказвамъ да изброявамъ по-нататъкъ фактитъ. Ще спомена само за намѣсата на полицията въ татарпазарджишката стачка. Въ началото тая стачка се води по единъ най-миренъ начинъ. Полицията съ своята намѣса е, която я превърна на края на истина въ политическа.

Министъръ Н. Мушановъ: Работодателитъ обвиниха полицаитъ, че сж поддържали работниците.

П. Стоевъ (раб): Лъжатъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Поне вие, двамата мои приятели, които постоянно идвате при мене въ министерството, трѣбва да приказвате друго-яче. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

А. Бояджиев (раб): Никога не съм стъпвал при министъра на вътрешните работи. Само една среща имах с него тук, заедно с Стоев. (Смъхъ всрѣдъ мнозинството)

Министъръ Н. Мушановъ: Искать да кажа, че имах три пъти срѣща с ваши представители.

А. Бояджиев (раб): Нито веднѣжъ не съмъ идвалъ при Васъ въ министерството.

Министъръ Н. Мушановъ: Когато сте дошли, дошли сте да разглеждаме работи и, чини ми се, че сме се раздѣляли приятелски и другарски — така съмъ тамъ. Г. Бояджиев тукъ друго-яче приказва, а тамъ друго-яче. Все приятелски сме се раздѣляли. (Смъхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Бояджиев (раб): Благодаримъ отъ такова приятелство! Не може да има приятелство между представителитѣ на капитала и представителитѣ на труда.

Министъръ Н. Мушановъ: Туй се приказва тукъ, отъ трибуната.

А. Бояджиев (раб): Вие трѣбва да знаете, че представителитѣ на работническата класа се държатъ достойно; тѣ не могатъ да бѣдатъ хулигани. Ако вие това държане вземате за приятелство, това е другъ въпросъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Свършвайте, г. Бояджиевъ.

А. Бояджиев (раб): Г. Мушановъ ми отне две-три минути.

Още два лафа по въпроса за така нареченото политизиране. Другарѣтъ Петко Стоевъ каза, че преди всичко вие сте виновни за политизирането на борбата. Но азъ ви казахъ, че нѣма да се поколебаемъ да признаемъ открито, че и ние политизираме борбитѣ и ще ги политизираме. Защо? Затуй, защото за насъ е ясно, че икономиката безъ политика не може; че политиката не е нищо друго, освенъ концентрирана икономика. Та какво е държавата, ако не единъ комитетъ за закрила на икономическитѣ интереси на господстващата класа?

Х. Родевъ (нац. л): Не, на цѣлия народъ.

А. Бояджиев (раб): Даже когато и ръководителитѣ на стачкитѣ не искатъ да ги политизиратъ, пакъ се политизира. Английската стачка въ 1926 г., въпрѣки всичкитѣ усилия на тредюнионитѣ да не се политизира, и тя се политизира. А защо се политизира? Затуй, защото ние смѣтаме, че работническата класа има политически права и може да се бори политически. Отъ друга страна, то е заради туй, защото...

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, свършете.

А. Бояджиев (раб): Ние нѣма да се откажемъ отъ тия политически сръдства. Ние ще продължаваме да се боримъ съ всички сръдства, съ които разполагаме. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

Отъ дѣсницата: А-а-а!

И. Симеоновъ (д): Всетаки две питання много жълтеникави.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърѣтъ на вътрешните работи.

С. Димитровъ (раб): Има и друго питане.

Министъръ Н. Мушановъ: Кога сте го дали?

С. Димитровъ (раб): Снощи.

Министъръ Н. Мушановъ: Нека се развие и то. Азъ съмъ готовъ да отговоря на всички питання.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Друго питане нѣма.

Министъръ Н. Мушановъ: Значи нѣма друго питане. Има само две питання.

Г. г. народни представители! Азъ се радвамъ особено, че ми се представя случай, да дамъ отговоръ по дветѣ питання, отправени отъ другаритѣ отъ крайната лѣвица до мене и до г. министъра на войната. Както виждате, уважаемитѣ питачи не се ограничиха да развиятъ питаннята си, защото азъ не чухъ нито единъ отъ тѣхъ да заключи съ това, което съставя заключителната частъ на тѣхнитѣ питання.

А. Бояджиев (раб): Не ми даде г. председателѣтъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ съмъ тамъ, че питачитѣ имаха повече амбиция да приказватъ за общи и други работи, отколкото да се съсрѣдоточатъ на тѣхнитѣ собствени питання, и на тѣхнитѣ въпроси, които ми полагатъ. Азъ ще следвамъ другия пътъ: ще искамъ да отговоря на питаннята имъ тѣй, както тѣ сж поставени — първо, за стачката въ Сливенъ и, второ, за стачката въ Ямболъ. Но понеже се поставиха нѣкои общи въпроси, по-теоритични, — обвинения срещу новата властъ, която си служила съ тероръ, както всички въ страната сж си служили срещу работническото — и азъ ще си позволя да се отклоня малко, защото действително, както казахъ и вчера, азъ обичамъ да съмъ наясно, за да знайтъ хората, кой какъ мисли и какъвъ е. Тогава или ще бѣдемъ явни неприятели, или ще бѣдемъ добри приятели. Това е по-добре, отколкото да се лавира, да се прикриваме, защото отъ това хитруване и прикриване, по моето схващане, като по-старъ политикъ, азъ не виждамъ да е дошло нѣщо добро за страната.

Питанията се отправятъ отъ представители на Работническата партия въ страната. Коя е тая Работническа партия въ страната?

Г. г. народни представители! Въ 1924 г. Касационниятъ съдъ, съгласно закона за защита на държавата, издаде едно решение, съ което Комунистическата партия се обяви за нелегална и, като такава, нѣмаща право на политическо съществуване въ страната.

Въ 1925 г. се създадоха независими синдикални съюзи. Въ 1927 г. се основа отъ 30 души членове на бившата Комунистическа партия Работническата партия, като легална политическа организация. Това е началото на съществуването на тѣй наречената Работническа партия въ България. Оттогава и досега тя продължава съществуването си въ страната. Знаете, че въ последната Камара тукъ имаше четирина народни представители изхождащи отъ тая Работническа партия, но отъ тѣхъ сега не виждате тукъ нито единъ. Защо? Защото следствие на една еволюция въ тактиката на тая Работническа партия — за която еволюция, ако взема да ви говоря, ще ви отнема много време — нейното представителство, като ликвидационно, бѣше съвършено бламирано. Настѣпи и въ Работническата партия единъ преломъ, паралелно съ преломъ, който настана въ съседната намъ голѣма държава — съветска Русия. Това, което ставаше въ съветска Русия, се следваше стѣпка по стѣпка и отъ Работническата партия у насъ.

Ленинизмътъ, който се развиваше въ Русия, като допълнение на марксизма, смѣташе, че само една държава, каквато стана съветска Русия, не е въ състояние сама по себе си да докара всесвѣтската социална революция, и затуй той употребяваше всички сръдства, за да може да революционизира, да болшевизира, собствено, и съседнитѣ страни. Но Сталинъ, който наследи Ленина, промѣни теорията му. Той казва, че всѣка една държава може сама за себе си да стане болшевишка, да се болшевизира. И затуй създаде се една нова теория, почва се една нова пропаганда, въ смисълъ, че въ всѣка една страна, независимо отъ изгледитѣ за обща свѣтвна болшевишка революция, ще трѣбва да се употребятъ всички революционни методи, за да се революционизиратъ маситѣ. Въ противовѣсъ на това, което поддържатъ социалиститѣ — че самъ капиталистическиятъ строй съдържа въ себе си зародишитѣ за бѣдещия социалистически строй и че социалната революция ще настѣпи като резултатъ отъ развитието на капитализма — болшеизмътъ смѣта, напротивъ, че въ всѣка една страна, независимо отъ степенъта на капиталистическото ѣ развитие, трѣбвало да се революционизира масата, да се болшевизира народътъ, да се предизвика социалната революция.

Вследствие тия нови разбирания, промѣниха си е методитѣ на нашата Работническа партия, която не е нищо друго, освенъ едно поддѣление на болшевишката партия въ Русия. Всичкитѣ тезиси, които сж усвоени тамъ, се пренасятъ и тукъ, въ България. И затуй атаката, която се отправи къмъ бившитѣ ръководители на Работническата партия у насъ, бѣше въ тоя смисълъ, че тѣ били останали още съ старитѣ си разбирания. Срещу тѣхното

ръководство се опълчиха всички ръководни тѣла под командата на Русия. И сега отъ Москва имъ казватъ: вие ще трѣбва да революционизирате селско-работническата маса у васъ. Не се касае вече само за работническия елементъ, който бѣше единствения кадъръ на революционното социалистическо движение въ миналото. Напротивъ, вие сега ще се хвърлите въ селскитѣ маси и ще използвате всичкитѣ недоволства, които могатъ да се използватъ, спрямо всѣки единъ режимъ.

Азъ ще ви чета по-нататъкъ нѣкои документи. Може би не ще мога да се впусна нашироко, за да ви чета всички документи, които ние сме събрали, всички позиви, които сж излъзали въ разстояние на 4 месеца, да ви представя всички данни за всички ония борби, съ които тѣ излизатъ, за да ви докажа, че между действията на болшевишка Русия и действията на нашата Работническа пртия въ днешната ѝ форма нѣма никаква разлика, нито по идеология, нито по тактика, нито по революционнитѣ цели, които се преследватъ. И действително, г-да, това не ми е задачата. Чини ми се, че ще има други, които ще трѣбва да се занимаватъ съ тая работа. Но азъ всетаки ще трѣбва да направя нѣколко обобщения, ще трѣбва да представя на почитаемото народно представителство нѣкои други много характерни данни, черпени особено отъ ония книжа, които се заловиха въ грамадно количество въ тайната печатница, която намѣрихме въ едно подземие.

П. Стоевъ (раб): По силата на закона за защита на държавата.

Министъръ Н. Мушановъ: Моля, моля!

П. Стоевъ (раб): По силата на единъ противонароденъ законъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ще ви кажа какъвъ е законътъ. Нали виждате? (Сочи книжа) Нали това е ваша работа? И ще ви видятъ още много други. (Възражения отъ работниците) Моля, моля, слушайте!

Направихъ тоя кратъкъ предговоръ, за да не си прави никой въ нашата страна илюзия, че агитациитѣ, които сж предприети, сж предприети току-така, спонтанно, че тѣ сж изникнали нѣкакси отъ условията на българския, да кажемъ, стопански или индустриаленъ животъ, ами да се знае, че тѣ сж предприети вследствие тезиситѣ, които се проповѣдватъ отъ болшевишка Русия въ всички страни. Отзвукъ на тия тезиси е това, което става въ България съ стачното движение, което започна съ идването на новата властъ. На тѣхъ се базира всѣкидневната тактика на почитаемота парламентарна група (Сочи работниците), по поводъ на която тактика имамъ честта тукъ снощи да прочета тезиситѣ, които уважаемитѣ наши другари тукъ възприематъ.

П. Стоевъ (раб): Тактика, диктувана отъ интереситѣ на работническото.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля ви се!

Министъръ Н. Мушановъ: Нека разгледаме сега въпроситѣ въ питанята единъ по единъ.

Г. г. народни представители! Азъ тукъ поддържамъ, че съмъ министъръ въ единъ демократически кабинетъ. Макаръ той да е съставенъ отъ 4 партии, всички партии, участващи въ него, иматъ еднакви възгледи спрямо работническото у насъ. Ние имаме възгледа, че работническото у насъ е една класа, която се труди, работи и която заслужава почитъ — както всѣки единъ, който се труди.

П. Стоевъ (раб): На думи — едно, а на дѣло — друго!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля!

Министъръ Н. Мушановъ: Петко! Ще помълчишъ! (Смѣхъ) — Г. г. народни представители! Нѣма българска партия, която по отношение закрилата на работническото да не е проявила — коя повече, коя по-малко — загриженостъ и интересъ за уреждане по-благоприятни условия за труда.

М. Станевъ (раб): (Възразява)

Отъ мнозинството: Стига!

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Моля ви се! — Азъ смѣтамъ, че истинското работничество — а не спекулантитѣ съ неговитѣ интереси — ще разбере, че думитѣ, които

казвамъ азъ, сж истина. Ние имаме социално законодателство, каквото има въ всички напредничави държави. Ние имаме такова социално законодателство, каквото даже други напредничави държави нѣматъ. (Възражения отъ работниците) Никѣде социалното, работническото законодателство не е така добре разработено и никѣде въ чужбина не е гледано така благосклонно, съ добра воля, на работническото, както у насъ. Това може да се каже за всички наши партии. Въ това отношение вие не можете да намѣрите различие между нашитѣ партии. Мога да кажа, че и най-дѣсничарскитѣ партии у насъ сж се грижили за работниците. Знаете, че едно време покойниятъ Жечо Бакаловъ, като министъръ на търговията, промишлеността и труда, съ окръжно въведе осемчасовия работенъ день въ България. (Възражения отъ работниците) Ако проследите развитието на социалното законодателство въ другитѣ страни, ще видите, че нѣма страна като нашата, кѣдето партиитѣ да нѣматъ различие, що се отнася до защитата на работническото. Тая защита на работническото у насъ винаги е била давана, доколкото срѣдствата сж позволявали, винаги е имало грижа у насъ за подобряване материалното положение на работниците. Не е въпросъ само за осемчасовия работенъ день. Грижитъ у насъ за покровителство на работниците се изразиха и въ създаване на осигуровкитѣ. Работническото у насъ има по-добра закрила, отколкото всички други трудящи се класи. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството. Възражения отъ работниците) Трудящи се сж и селяни, и търговци, и всички други стопански категории, които имаме въ страната. Азъ не съжалявамъ, че ние сме преварили да наредимъ едно тѣй широко социално законодателство за работническото. Но искамъ да кажа само, че когато говорите тукъ въ Парламента и предъ общественото мнение, че въ България нѣмало социално законодателство, не трѣбва да забравяте, че работническото е добре третирано и добре гледано отъ българската държава и че даже спрямо него държавата е по-бързала да вземе мѣрки по-рано, отколкото спрямо всички други трудящи се съсловия въ страната.

Х. Трайковъ (раб): Тая класа се изразжда и измира.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Моля. Вие казвате, че то не се прилага. Нека ви призная, че въ туй отношение имаме, може би, грѣшки (Оживление всрѣдъ работниците). Приложението на кой законъ не може да търпи нѣкакви ограничения? Всетаки знайте, че въ последната Камара тукъ гласувахме 10 милиона лева за борба съ безработицата въ България. Това показва, че Парламентътъ винаги се е грижилъ за работническото.

Азъ поставихъ тоя въпросъ, за да се разберемъ първо по него, за да мога да отбия много ваши атаки, които отправяте спрямо насъ.

Повдигна се въпросътъ за ямболската стачка, че днесъ правителството, и азъ лично съмъ искалъ да преследвамъ работника и да фаворизирамъ работодателя въ вреда на първия. Азъ отхвърлямъ категорично и съ възмущение тая клевета, която ви понася, за да правите демагогия. И когато идвахте при менъ, азъ ви казахъ: дайте ми единъ случай, отъ който да се види, че моята администрация е защищавала работодателя срещу работника, азъ съмъ въ състояние лично да уредя тая работа. (Възражения отъ работниците)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Защото тоя въпросъ е за кабинета, за партиитѣ, които участвуватъ въ него, и особено за менъ лично, разрешенъ още преди 30 години. Азъ не се проявявамъ отъ днесъ или отъ вчера; азъ имамъ 30-годишна деятелностъ като общественикъ. Хората знаятъ, какво е било моето поведение въ борбата на капитала съ труда. Винаги, и партията, отъ която изхождамъ, и всички други, които сж съ насъ, всички сме поддържали, че въ конфликтитѣ между труда и капитала държавата ще се намѣси като арбитъръ, за да гарантира социалната правда. И заради туй по Министерството на труда има специално законодателство. Въ съгласие съ моя другаръ, г. Георги Петровъ, навредъ, кѣдето станаха стачки, изпратихме сѣщия день, а даже и по-рано инспекторитѣ по труда, за да влѣзатъ като посрѣдници между капитала и труда и да постигнатъ справедливостъ. Това е нагла лъжа — хора съ достойнство не могатъ да си служатъ съ нея — не можете да намѣрите случай, за да обвините правителството, че е искало да поддържа капитала срещу труда. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Но, г-да, трѣбва да се разбере, че ние не сме искали никога да спекулираме съ работничеството за наши политически цели. Ние знаем какво е положението на страната, че има стопанска стагнация и криза, която бушува. И азъ ви казахъ — спомнете си, г. Стоевъ — че менъ не ме е страхъ отъ това, че ще се продължатъ стачките, но че ме е страхъ отъ това, че може да се затворятъ фабриките и че при положението, въ което се намиратъ фабрикантите въ тая страна, ако тѣ затворятъ фабриките, ние ще оставимъ на улиците стотици, а може би и хиляди работници, които ще останатъ безъ залькъ хлѣбъ. И заради туй азъ ви казахъ: вземете, спогодете се, вижде какви придобивки ще спечелите, които и господаритѣ сѣ готови да дадатъ; минете тоя етапъ въ туй грозно време, защото индустриалцитѣ не сѣ въ цвѣтущо положение и може би нѣкои отъ тѣхъ дирятъ причина да затворятъ фабриките; може би вашиятъ интересъ е да бждатъ затворени фабриките, за да имате армия, съ която да правите революционни движения, а нашъ интересъ — на тия, които управляватъ — е да има миръ, да могатъ тия хора да се хранятъ и да си продължаватъ работата. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството. Възражения отъ работниците.) И самиятъ тоя фактъ, че вие не излизате даже съ едно доказателство, че вие като капиталистическа властъ сме подкрепили капитала срещу труда, доказва, че вие само голословите тукъ.

П. Стоевъ (раб): Вашитѣ избиратели знаятъ.

Министъръ Н. Мушановъ. Моля. Вие дирите евтина аудитория, каквато не може да бжде Парламентътъ — тя е долу; такава евтина слава тукъ не се добива.

Нѣкои отъ работниците: (Възразяватъ)

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Дължахъ да кажа, че следъ срѣщитѣ, които станаха, мѣрките, които взехъ, за да не допускамъ събранията, да арестувамъ — вѣрно е — да интернирамъ, то не бѣ, защото не искахъ да защитавамъ работниците, а, напротивъ, защото искахъ да ги избавя да не бждатъ жертва на тая болшевишка демагогия, която тѣхните водители развиватъ.

Отъ мнозинството: Вѣрно! (Ржкоплѣскания)

Х. Трайковъ (раб): Молдовановъ и Мавриковъ сѣ интернирани.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Вѣрно е, г-да, че ви го при- зная, всички, които поменавате, сѣмъ ги интернираха — азъ не крия — казахъ ви, че сме наясно. И Мавриковъ интернирахъ въ Петричъ, и днесъ другъ отъ Бургазъ интернирахъ пакъ въ Петричъ. Азъ не крия. (Възражения отъ работниците.) И ми се чини, че и нѣкой отъ васъ ако се опита да върви въ този пѣтъ, и него ще интернирамъ. (Възражения отъ работниците.) Азъ искамъ да сѣмъ наясно, азъ искамъ да зная: азъ ли или вие сте отговорни при тази работа; кабинетътъ ли или вие сте отговорни. Това искамъ да изтъкна на народното представителство.

Въ Ямболъ става стачка.

Г-да! Стачката не бѣше спонтанно действие на работничеството, което негодува отъ малкитѣ си заплати. Стачното движение се води споредъ тѣзи наставления, които се даватъ отъ Петроградъ, отъ болшевишка Русия. Съ- жалявамъ, че не мога да ви цитирамъ тази голѣма литература, която имамъ, за да видите, какъ планомѣрно Работническата, ужъ наречена, партия, искаше да създава стачки въ страната. И отъ едни оплаквания, които ще ви прочета тукъ, които се правятъ отъ членове на партията досежно несполукитѣ въ законодателнитѣ избори, ще видите какви мѣрки се препорѣчватъ. Една отъ тѣхъ е, че народнитѣ представители трѣбва да ржководятъ стачките за постепенното революционизиране на селскитѣ и градски маси, и тѣзи народни представители асжъ участвуваха въ всички стачки. Азъ имамъ списъци. Въ Провадия на 12 юлий бѣше Сжби Димитровъ; въ Сливенъ на 16 юлий бѣше Асенъ Боджневъ; въ Сливенъ на 17 августъ бѣше Сжби Димитровъ; въ село Новачене бѣше Запрянъ Ивановъ. (Възражения отъ работниците.)

А. Неновъ (раб): Нѣма да стоимъ на меки кресла! Тамъ ще бждемъ всички — затуй сме избрани.

Министъръ Н. Мушановъ: Ако не стоите на мѣстата си, а отивате да предизвиквате стачки съ политическа

цель — както вие казвате, че икономиката и политиката е все едно — вижте, тамъ нѣма да се спогодимъ. Азъ сѣмъ виждалъ стачки, азъ зная що е социализмъ и социалистическо движение. Но, г-да, ако вие не сте болше- вици, можете ли да ми посочите еволюционния социализмъ въ чужбина да препорѣчва стачките като срѣдство за стопанска борба? Онѣзи, които разбиратъ по-добре отъ васъ социализма въ чужбина, не знаятъ ли, че стачката е толкозъ пакостна за работника, колкото и за господаря? Ами вашата Съветска Русия на какво основание не до- пусна стачките?

Х. Трайковъ (раб): Тамъ работниците сѣ задоволени.

Министъръ Н. Мушановъ: Кой сѣ задоволен? Бюро- крацията е задоволена. Г-да! Нека бждемъ наясно. Азъ искамъ да отбележа тоя въпросъ, за да се разбере пози- цията ни. Ние не сме нито ретрогради, нито мрако- бѣсници. Азъ не смѣтамъ — всички партии, които се зо- ватъ демократически, не смѣтатъ — че България стои на едно мѣсто. Свѣтътъ еволюира, особено въ стопанско от- ношение се развива. Кой нѣкога е вдигналъ бунтъ или е преследвалъ умѣрената Социалдемократическа партия, ко- ято по своитѣ основни концепции поддържа социализаци- ята на срѣдствата за производство и размѣна, която под- държа обобществяването на частната собственостъ и която се бори за единъ другъ социаленъ и стопански строй? Но тя върви еволюционно и демократично, тя иска да създаде и обективни и субективни условия...

Нѣкой отъ работниците: Затуй сѣ изоставени отъ ра- ботничеството.

Министъръ Н. Мушановъ: ... за оня день, когато ще се осъществи революцията, но по еволюционенъ пѣтъ.

Г. Костовъ (раб): Тя еволюира къмъ гибелта си.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие сте по-теоритици отъ менъ, надѣвамъ се. Въ стопанскитѣ отношения на свѣта се констатира навредъ една еволюция: свѣтътъ е видѣлъ и робството, и надничарството. Много социалистически, много демократически партии искатъ солидарностъ въ стопанскитѣ отношения, искатъ кооперации, изобщо, искатъ да направятъ промѣни. Какво ни носи свѣтътъ утрешния день, не знамъ. Ние не държимъ свѣта въ рѣ- щетѣ си, но той ще еволюира. Г-да! Приемете тоя еволю- ционенъ пѣтъ на работа. (Възражения отъ работниците.) Моля ви се, ама въ това се състои различieto. Недейте ни обвинява, че ви гонимъ, защото имате нѣкакви идейни убеждения, които не сѣмъ наши. Азъ зная, че умѣренитѣ социализмъ е главниятъ врагъ на демокрацията, която поддържа частната собственостъ. Когато се върви по единъ миренъ пѣтъ, пѣтя на еволюцията, по който идеитѣ могатъ да се развиватъ и преуспѣватъ; когато се съз- даватъ обективни и субективни условия за промѣни, тѣ ставатъ често пѣти мимо хората, по единъ еволюцио- ненъ пѣтъ. Но вие сте избрали методитѣ на революцион- ното движение, вие искате отъ всѣка сламка да правитѣ стрела, искате да ни унищожите съ собственитѣ наши законни срѣдства. Лагардель бѣше казалъ: „Ще поддър- жамъ парламента доколкото той ми служи, за да го разру- шамъ“. Тезата на болшевишцитѣ днесъ е такава: да предя- вятъ въ парламента всички демократични искания, до- колкото знаятъ, че тѣ не могатъ да се приематъ, за да могатъ да компрометиратъ демократическия режимъ. И вие отъ сега нататъкъ ще излизате отъ тази трибуна — вие още не сте навикнали — не за да законодателству- вате, за да се получи нѣщо, но само за да казвате: „Ва- шитѣ закони, вашиятъ парламентъ не вървятъ; не за- туй че ще дойдете да го уредите, ами за да доказвате, че е несъстоятелна институция, че вашитѣ болшевишки организации ще трѣбва да замѣстятъ всичко. Това е ясно. И вие искате да сме патки, да не го разберемъ. Додето сѣмъ азъ тукъ, нѣма да намѣрите въ моето лице такъвъ. Азъ искамъ и онзи, който утре ще ме замѣсти, да ми даде толкова свобода, колкото азъ му я давамъ. Но когато вие се борите, за да ни сложите утре на врата хомотъ, за да ни унищожите съвършено свободата — тогава всичко отъ ваша страна е фалшиво. Вие атаку- вате днешния парламентаренъ редъ съ неговитѣ недо- статъци не затуй, че ще дадете утре по-добъръ, но за да дойдете да го унищожите, защото вашето вѣрую е въ диктатурата на работничеството.

М. Станевъ (раб): А вашето вѣрую е въ диктатурата на капитала.

Министър Н. Мушанов: Вашите искания са на шега, за наивници, които може да се лъжат. Демокрацията в юношеството си, в младенството си мислеше да върви меко, додето се остави да възседнат. Днес никъде в света няма такава демокрация, няма да я има и в България. В нашата страна, както в всички други, днес има едно ново революционно въстание, което иска да унищожи от дъно не капиталистическия, а демократическия строй на света. Срещу това зло всички държави се борят, ще се бори и нашата.

Г. Костов (раб): Борете се с социалните мъроприятия.

Министър Н. Мушанов: Съ социалните мъроприятия ще се борим, и аз ви уверявам, че ще се борим. И когато в нашата платформа казваме, че искаме да приложим надълбоко социалното законодателство, ние сме мислили, какво искаме да кажем. И аз пак ви казвам: четете добре програмата на днешното коалиционно правителство, на Народния блок.

Нъкой от работниците: Празни приказки!

Министър Н. Мушанов: Това, което говорим, чрез манифеста, не са празни приказки, но недейте иска ние да сме чудотворци, недейте мисли, че в два месеца може да се промени всичко. И аз ви уверявам, че при всички мъжнотии ще искаме да дадем онова, което сме обещали, защото то е компромис на четири партии, които, върни пред себе си и пред обществото, излъзоха да го кажат. Но недейте смътат, че нямаме пред себе си тръни, голъми трудности. Всички, които са работили в България и които знаят действителното положение, знаят трудностите и пръчките, за да могат да ни дадат още малко време, за да видят дали ще изпълним платоформата или не. Но да мина на предмета.

Разчистени смътките с тези нови въжания и доктрини на комунистите, да се спра сега на вашите две питання.

Казвате, че в Ямбол имало стачно движение, че правителството и министърът на вътрешните работи преследвали стачниците. Не, г-да, това е една голъма клевета. И аз ще взема за свидетели не себе си и хора на нашата партия, а ще взема за свидетели хора стачкуващи в Ямбол, които са името си излъзоха в един вестник, който също има отношения с работническото и който, смътат, не от хатър към буржоазната власт или към министра на вътрешните работи, даде редъ статии — в „Народ“. (Смъхъ всрѣдъ работниците)

Нъкой от работниците: То е, за да провокиратъ.

Г. Костов (раб): Поддълнение на фашистката диктатура са социалистите! (Възражения отъ мнозинството)

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни) Моля, г-да!

Министър Н. Мушанов: Въ питането за ямболската стачка се казва така: (Чете) „На 8 юлий, когато група стачници са се хранили, биват нападнати отъ полицията, която обръща котлитъ и чениитъ с манджата, и хлъба имъ смазанъ отъ стражарскитъ ботуши. Д. Молдовановъ по този случай отъ името на стачния комитетъ, направилъ протестъ, който протестъ се пренася на площада, . . .“ Какъ се ръководи борбата, кои са хората отъ стачния комитетъ, които направляватъ? Това са първитъ въпроси, които трѣба да си зададемъ. Кой е Димитър Молдовановъ? (Възражения отъ работниците) Ще видите кой е.

Нъкой от работниците: Кажете, че сте го върнали.

Министър Н. Мушанов: Както виждате, послушалъ съмъ ви; писахъ му онзи денъ да си дойде.

Сжщиятъ отъ работниците: Нали сте приятели, затуй се слушате.

Министър Н. Мушанов: (Чете) „Единъ предприемачъ, който експлоатира по най-жестокъ начинъ труда на десетки нещастни работници, какво общо има съ насъ, работниците отъ фабрика „Тунджа“, какво търси и съ

каква целъ е поставенъ тамъ, кой му е далъ право да ни прави опекунтство?“ Това го пише Иванъ Крневъ. (Възражения отъ работниците)

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни)

Министър Н. Мушанов: Моля ви се. (Продължава да чете) „Защо и съ каква целъ в тези заседания на стачния комитетъ брутално се натрапватъ нъкои охранени адвокати, студенти и пр., известни лица, които нито са работници, нито знаятъ що е черъ трудъ и сухъ хлъбъ? Ние не сме ли достатъчно способни и силни да водимъ борбата, та става нужда да ни се натрапватъ лица, които нѣматъ нищо общо съ насъ?“

Б. Смилов (нац. л. о): Г. Мушановъ, оставете в. „Народъ“.

Министър Н. Мушанов: (Продължава да чете) Въ едно заседание на стачния комитетъ народниятъ представителъ Русиновъ, на който казвате, че му е счупено ребро, а вчера говори единъ часъ тукъ и не се оплака, че му е счупено ребро . . . (Възражения отъ работниците)

С. Даскаловъ (з): Азъ искамъ на онзи тамъ, (Сочи народниятъ представителъ Георги Костовъ) да се свали кърпата отъ устата, за да видимъ дали е битъ.

Г. Костовъ (раб): Това е медицински документъ (Отива при министъръ Н. Мушановъ и му го показва)

С. Даскаловъ (з): Вчера бѣше тукъ Русиновъ. Защо каза, че е битъ?

Нъкой отъ работниците: Трѣба да видите синитъ части на тѣлото му.

Министър Н. Мушанов: Ако тръгнемъ по тази практика, азъ ще ви наредя тукъ маса стражари, съблѣчени, за да ги види народното представителство. Ако искате, мога да ви ги доведа, за да видите, че иматъ превръзка не само на мустакитъ, мога да ги доведа тукъ, за да видите, че вие сте ги пребили съ камъни. Азъ зная 23-я тезисъ на третия интернационалъ, който тезисъ не е публикуванъ, въ който е казано, че за пропагандата на болшевизма са позволени всички фалшификации, вагабонтства, всичко, само и само за да се достигне целта. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Бояджиевъ (раб): Ако не върватъ, че е битъ, елате да прегледате Костова. Така не може да се приказва.

Министър Н. Мушанов: Азъ не съмъ казалъ, че тези, които казватъ, че са бити, не са бити. Казахъ ли, че не са бити? Азъ казвамъ друго.

Г. Костовъ (раб): Ето ви кърпи и кървави ризи. (Показва ги)

Министър Н. Мушанов: А бе и отъ моя носъ може толкова кръвъ да изтече.

А. Бояджиевъ (раб): Ако има отъ демократитъ или отъ земледѣлицитъ нъкой лѣкаръ, въ който имате въра, нека дойде да прегледа Костова и Русинова.

Министър Н. Мушанов: Не отказвамъ туй, но до побищата още не съмъ дошълъ.

А. Бояджиевъ (раб): Ама вие казвате, че има фалшификация.

Министър Н. Мушанов: Преди две седмици, когато идвахте при менъ, за да се оплаквате отъ изтезания, вършени отъ полицията, и въ в. „Ехо“ бѣше писано, че сте били връзвани съ букаи, че сте били поставяни въ Дирекцията на полицията съ главата надолу, азъ казахъ, че не мога да допусна подобно нѣщо да се е вършило въ мое време.

Азъ направихъ анкета. Убедихъ се, че вие лъжете. Такова нѣщо въ Дирекцията на полицията не е ставало.

А. Бояджиевъ (раб): Подобно нѣщо не е писано.

Министър Н. Мушанов: Писано е и въ „Ехо“. (Чете) „Сатрапията съществува въ Дирекцията на полицията.

Тамъ хората се изтезаватъ, вдигатъ се съ главага на долу. Азъ искахъ да провѣря и когато провѣрихъ констатирахъ, че всичко това, което е писано, е лъжа. Затуй азъ ви казахъ, че вашитѣ срѣдства за постигане на вашитѣ цели сѫ указани въ 23. таенъ тезисъ — целта оправдава срѣдствата. И вие за постигане на вашитѣ цели сте способни да правите всичко. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството. Възражения отъ работниците) Чакайте, както виждате азъ търпя, по-старъ съмъ и съмъ навикналъ да търпя. Ще търпимъ!

Единъ отъ работниците: На насъ давате 15 минути само да говоримъ, а Вие говорите вече два часа.

Министъръ Н. Мушановъ: Като станете министъръ и Вие ще имате тая привилегия. И азъ като Васъ съмъ говорилъ цѣли 25 години по 15 минути, а сега ми се падна да говоря повече.

Г. г. народни представители! За стачката въ Ямболъ ще ви прочета следното, което се пише отъ единъ работникъ. (Възражения отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, запазете спокойствие. Оставете г. министра да говори.

Министъръ Н. Мушановъ: (Чете) „Въпрѣки изричното решение на стачния комитетъ за материалната издръжка на стачката да се иска помощта отъ всички работнически организации въ страната, една група отъ тоя комитетъ е отказала да приеме паричната помощ, която работниците отъ Свободния синдикаленъ съюзъ — София — чрезъ тѣхния представителъ Ив. Крневъ сѫ предложили като първа помощ отъ 1.000 л. при събранитѣ за сѣщата цель 5.000 л.“

М. Станевъ (раб): Този цитатъ ние ще го напечатимъ въ трудовата преса, за да видятъ работническитѣ маси какъ единъ божемъ социалистически вестникъ може да хроникира събитията по стачката въ Ямболъ и тѣ ще съумѣятъ да дадатъ заслуженото на всички.

Министъръ Н. Мушановъ: (Продължава да чете) „Другари и другарки! Като почна борбата ние всички еднородно заявихме, че тя е чисто икономическа и нѣма да позволимъ да се мѣсятъ въ нея никакви партии. За жалостъ намѣриха се стачници, които поставиха интереситѣ на партията по-високо отъ тѣзи на стачниците. Съ факта, че се свика събрание въ клуба на Работническата партия и на това събрание нѣкои се опитаха да натрапятъ за ораторъ попъ Русиновъ, отявленъ комунистъ и народенъ представителъ на сѣщата партия, показва интимното намѣрение на известни срѣди да поставятъ партийния етикетъ на борбата“. Това не го казвамъ азъ, казва го в. „Народъ“.

А. Бояджиевъ (раб): Нѣма разлика между васъ и социалиститѣ.

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣма да ви чета всички вестници. Азъ съмъ ги следилъ най-редовно, за да се ориентирамъ за положението тамъ. Азъ ви чета какво пишатъ онѣзи, които сѫ сѣщо работници и на които мога много повече да вѣрвамъ, отколкото на адвокатитѣ, които сѫ били изпратени съ политическа цель — да революционизиратъ маситѣ.

А. Бояджиевъ (раб): И които сѫ фашисти като васъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Които сѫ фашисти като насъ ли!? (Възражения отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Тѣй че, г-да, стачката въ Ямболъ имаше политически характеръ. Това се признаваше и отъ нѣкои отъ васъ (Сочи работниците), които имахъ възможность да срещна и които казваха: „Следъ падането на бившия режимъ, който бѣше притисналъ много работническитѣ маси, като намѣрихме отдушникъ, искахме да покажемъ, че веднѣжъ работниците сѫ заживѣли при по-голъма свобода; затуй икономическата борба, която се поде, ние превърнахме въ политическа“. Тя стана политическа въ този смисълъ, че чрезъ тия стачки вие искахте да създадете настроение въ работническитѣ миси, а не да гарантирате тѣхнитѣ материални интереси, които сѣха да бждатъ по-добре защитени безъ вашата намѣса. Азъ не искамъ да ви чета вестници, за да видите какъ пропаднаха стачкитѣ отъ гледище на икономиката.

А. Бояджиевъ (раб): Пакъ в. „Народъ“!

Министъръ Н. Мушановъ: Не. — Истинскитѣ работници, които се борѣха за повече заплати, като разбраха, че сѫ експлоатирани отъ васъ (Сочи работниците), за политически цели, прекъснаха стачката, явиха се на работа и вашата политическа акция не сполучи. И затова широкитѣ социалисти съ право ви атакуватъ, като казватъ, че вашата намѣса, че вашата политическа акция да революционизирате маситѣ за вашитѣ болшевишки цели, попрѣчи на работниците въ тѣхната стопанска борба. (Възражения отъ работниците) Азъ ви посочвамъ пакостта, която вие направихте на работничеството, за да дойда до мѣрките, които съмъ вземалъ.

Когато разбрахъ по сведенията, които имахъ, че това е една революционна акция, която гони болшевишки комунистически цели, взехъ мѣрки. Азъ казахъ: затварямъ клубовѣтъ на Работническата партия, запрещавамъ събранията.

Какво направихте вие въ деня, когато стана случката въ Ямболъ? Пускате единъ слухъ, че началникътъ на гарнизона щѣлъ да държи събрание на площада. Много хора, не знаейки истината и защо началникътъ на гарнизона ги вика на площада, отиватъ. Въ това време биватъ арестувани нѣкои отъ тия, които сѫ се считали за подбудители на стачката. Тѣлната се втурва ди ги освобождава отъ затвора. Стражата не иска да ги пусне, почватъ да хвърлятъ камъни, раняватъ единъ конь съ парабелъ и трима стражари. И азъ се чудя на самообладанието на стражата, която и при туй положение стреля въ въздуха. (Възражения отъ работниците) Стойте, г-да. Самъ съмъ разследвалъ. Азъ искахъ да видя какъ е станала случката, защото на менъ повече ми тежи крѣвта на единъ работникъ. Ако трѣбва легитимно да защита държавата, мене нѣма да ми мигне окоето. Та, казвамъ, при това положение тамъ, стражата е стреляла въ въздуха, а вие знаете, че тамъ единъ конь е раненъ и то съ парабелъ, когато стражата е имала само карабини.

П. Стоевъ (раб): А тайнитѣ агенти нѣматъ ли парабели?

Министъръ Н. Мушановъ: Нима тайниятъ агентъ ще отиде да рани коня на стражаря? По този въпросъ се води следствие и азъ го следя и искамъ да видя дали нѣма да излѣзе провокация отъ другадѣ.

С. Димитровъ (раб): Работниците знаятъ кой уби...

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ ви казвамъ какво установява следствието — раната, нанесена на стражарския конь, както и ранитѣ на убититѣ, сѫ отъ парабелъ, а никой отъ стражата не е стрелялъ съ парабелъ. Всички стражари сѫ били съ карабини. Вземете и вижте какво установява следствието. (Възражения отъ работниците) Ще дойда и до Новачене. — Когато тѣлпа се срещне съ полиция или войска, недейте смѣта, че нѣма да има нещастие. И азъ колчемъ пѣти се срѣщахъ съ васъ ви казвахъ: г-да, азъ приемамъ отговорността върху си за това, че въ тия размирни времена нѣма да допусна да правите това, което искате. Нѣма да ви допусна събранията, ще ви закрия клубовѣтъ, защото по-добре е да поема отговорность за това, отколкото да паднатъ нѣколко невинни жертви. Ще паднатъ най-невиннитѣ, жени и деца, а вие ще избѣгате (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

М. Станевъ (раб): Представителитѣ на работниците не бѣгатъ. Вързанитѣ имъ глави показватъ, че тѣ не бѣгатъ.

М. Бечевъ (д): Винаги бѣгатъ.

Министъръ Н. Мушановъ: И за това въ тѣзи размирни времена, когато стачкитѣ се подготвяха, азъ не допуснахъ единъ отъ вашитѣ, Петко Стоевъ, да замине за Варна, въ връзка съ тамошната стачка. Най-откровено ви казвамъ това. На Петко Стоевъ азъ му казахъ: ще трѣгнешъ, ама знай, че отъ Мездра ще те върна и ще те изпратя въ Петричъ.

П. Стоевъ (раб): 6 дена бѣхъ въ Варна.

Министъръ Н. Мушановъ: Първиятъ пѣтъ не можахъ да те уловя. (Смѣхъ) Та най-откровено ви казахъ: нѣма да допусна въ сегашно време да направите стачка въ текстилната фабрика въ Варна, за да подпомогнете стачката въ Ямболъ и въ други мѣста, и чрезъ стачното движение да прикриете своята политическа акция. Ето защо, когато азъ съзрѣхъ вашитѣ цели, закрияхъ клубовѣтъ ви.

Нъкой отъ работниците: Изпратихте Чолаковъ въ Варна да ни бие.

Министъръ Н. Мушановъ: Кой Чолаковъ?

Нъкой отъ работниците: Въобще навредъ сте добре въоръжени.

Министъръ Н. Мушановъ: Навредъ сме хубаво въоръжени, но навредъ претърпѣхъ да понеса несгодата, полицията да бѣде бита, но не допуснахъ тя да ви стреля. Това ще трѣбва да помните.

Отъ работниците: Много демократическо!

Министъръ Н. Мушановъ: Да, много демократическо, не съветско, и то не за да ви дамъ доказателство за слабостъ, но за да ви докажа, . . .

А. Бояджиевъ (раб): То бѣше съ цель да ни биятъ, г. министре.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Силно звѣни) Недейте пресича г. министра.

Министъръ Н. Мушановъ: . . . че едно е стачно движение на стопанска база, при което винаги и о време сме вземали мѣрки да изпратимъ държавнитѣ органи да посрѣдничать, а друго е вашата акция, която има свършено други цели.

Д. Икономовъ (раб): (Възразява нѣщо)

Министъръ Н. Мушановъ: И за това, г. Икономовъ, ще разберете, защо азъ съмъ затворилъ клубовѣтъ на комунистѣ само въ 7 града, а не навредъ; защо нѣкъде съмъ допусналъ събрания, а нѣкъде съмъ ги запретилъ. Тѣй ли е, кажете?

Отъ работниците: Защо го направихте?

Министъръ Н. Мушановъ: Защо го направихъ? Защото има още въ страната работничество, срѣдъ което носѣтъ на болшевиизма не се е проявилъ. Тамъ, където съ вашата болшевишка акция сте заблудили маситѣ, тамъ закрихъ клубовѣтъ и нѣма да ви допусна събрания. Това да ви бѣде известно. Така и идущата недѣля азъ нѣма да ви допусна събранията, които гласятъ вашитѣ младежи. Отъ сега заявявамъ: азъ ще слѣза отъ тукъ (Сочи министерската маса), но тази слабостъ нѣма да проявя.

А. Неновъ (раб): Това е диктатура, не е демокрация!

Министъръ Н. Мушановъ: И азъ ще ви кажа защо ще го направя. Ще ми позволите да ви прочета нѣкои отъ позивитѣ, които имамъ нарѣжа.

За тази недѣля, г-да, се гласятъ събрания. Ето и позивитѣ, тѣ сѣ въ менъ. Издадени сѣ отъ младежката имъ организация, която сега иска да празнува 6 септември.

И. Цанковъ (мац. л. о): Много празници се навѣдиха!

А. Неновъ (раб): За васъ всѣки день е празникъ, а за тѣхъ единъ пѣтъ въ годината.

Министъръ Н. Мушановъ: (Чете) „Младежи работници и работнички! Да живѣе коминтерна! Да живѣе съветска България!“ А бе, г-да, работническа партия ли сте вие, или сте съветска и болшевишка партия? Ето ги на, вашитѣ позиви. (Сочи ги) Тѣ сѣ днешни, прѣсни сѣ, сега сѣ излѣзли отъ фюрната. (Смѣхъ) Азъ нѣма да позволя на младежитѣ да викатъ: „Да живѣе съветската република, да живѣе съветска България“. Днесъ азъ съмъ поставенъ въ положението да пазя България. При 150.000 гласа, дадени за васъ, срещу 1.200.000 гласа, дадени за другитѣ партии, представени тукъ въ Парламента, вашитѣ разюздани страсти азъ нѣма да допусна да се проявятъ. Много откровенно ви казвамъ това.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Въ днешнитѣ телеграми има, че и въ Франция сѣ забранени всѣкакви шедствия на младежитѣ на 6 септември.

Отъ работниците: А сѣ позволени шедствия съ черни ризи!

Министъръ Н. Мушановъ: Откогато азъ съмъ министъръ още не сѣ излѣзли да шедствуватъ съ черни ризи.

Нъкой отъ мнозинството: Въ Русия позволяватъ ли шедствия съ черни ризи?

С. Даскаловъ (з): Червенитѣ ризи ще изкаратъ чернитѣ!

Д. Дрѣнски (д): Петко Напетовъ нѣма да стане комисаръ въ България, това се видѣ.

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Азъ не мога да ви прочета всичко, но ще ми позволите откъслечно да ви направя нѣкои извадки за освѣтление на моята мисль.

Следъ изборитѣ комунистическата партия прави отчетъ за резултатѣ. Това е единъ документъ, който най-положително установява, че комунистическата партия и Работническата партия сѣ едно и сѣщо нѣщо и че сѣществуването ѝ е едно прикритие на нелегалната комунистическа партия. Въ сѣщностъ, г-да, този отчетъ е за агитация на комунистическитѣ идеи въ страната. Следъ като се говори въ отчета за успѣхитѣ въ законодателнитѣ избори и следъ като се прави преценка на положението, казва се така: (Чете) „Въпрѣки голѣмата победа на Работническо-селския блокъ, Централниятъ комитетъ на партията констатира извършването на редица грѣшки отъ страна на пратията и всички класови работнически организации. Тѣзи грѣшки сѣ следнитѣ“. Споредъ тѣхъ една отъ грѣшкитѣ ето каква е: (Продължава да чете) „Най-голѣмъ недостатѣкъ, обаче, бѣше, че изборната борба не биде тѣсно свързана съ организационното укрѣпване на партията, комсомола и всички други класови работнически организации. Въ изборната борба на нова смѣтка пролича, че въ партията и въ цѣлото движение все още до голѣма степенъ господствуватъ агитационно-пропагандистическитѣ методи на партията. Масовото революционно раздвижване на пролетарията и трудящитѣ се маси — демонстрацитѣ, стачкитѣ и т. н. — въпрѣки непрекъснатитѣ указаниа на Централния комитетъ, не бѣха свързани съ приемането на нови стотици и хиляди членове, съ създаването на ядки по предприятия, съ заздравяването на професионалното движение, съ създаването на фабрични комитети и т. н. Отсѣствието на ежедневна, системна и упорита работа се дължи както на преобладаването на агитационно-пропагандистическитѣ методи на работа, така и на „революционната“ фразеология и на „лѣвичарското“ подценяване на организационнитѣ въпроси. Само при настойчивото ръководство на Централния комитетъ въ края на изборната борба започна да става по-правилно нейното свързване съ организационнитѣ задачи на движението. Указвайки на всички тѣзи грѣшки и слабости Централниятъ комитетъ ще напрегне всички свои сили и тѣзи на цѣлата партия за тѣхното исправяне и ликвидиране по пѣтя на здравата белшевишка критика и самокритика въ своята бѣдеща дейностъ по организирането и ръководенето ежедневитѣ борби на пролетарията и трудящитѣ се маси“.

Отъ това, г-да, проличава, че изборнитѣ грѣшки, които тѣ сѣ допуснали, споредъ тѣхъ, се дължатъ на това, че не сѣ се водили по болшевишкитѣ методи и заради туй това, което следъ изборитѣ се прояви въ стачкитѣ, то е вече калѣлъ отъ болшевишкия революционенъ методъ. Ще ви прочета и другъ единъ пасажъ, за да видите кѣде сѣ устремили сега целитѣ си: (Чете) „Заедно съ разгарянето борбитѣ на работницѣтъ, трѣбва да се усилятъ всички сили работата по разгаряне на борбитѣ на трудящитѣ се селски маси въ името на тѣхнитѣ непосредствени интереси. Предъ партията стои огромната задача да спечели за единния революционенъ фронтъ широкитѣ трудящи се селски маси. Това, обаче, ще бѣде възможно само при най-решителна и безпощадна борба за разложение на Земледѣлския сѣюзъ, за изтрѣгване изъ подъ негово влияние на широкитѣ селски маси“.

Отъ мнозинството: Ще почакатъ малко.

Министъръ Н. Мушановъ: „Изявленията на Вергилъ Димовци, че Българскитѣ земеделѣски народенъ сѣюзъ ще бѣде гай-сигурната бариера срещу болшевиизма, показватъ, че буржоазията иска чрезъ Българския земеделѣски народенъ сѣюзъ да превърне трудящитѣ се селски маси въ най-здрава социална опора на фашистката диктатура. Задачитѣ на Българската комунистическа партия при създаденитѣ благоприятни обективни условия ще бѣде да ускори процеса на разложение на Българския земеделѣски народенъ сѣюзъ. Това, обаче, ще бѣде възможно само ако тя успѣе на дѣло да ги мобилизира въ името на тѣхнитѣ непосредствени интереси (противъ дагѣцитѣ, за анулиране на дълговетѣ и т. н.) и въ процеса на борбата подъ хегемонията на пролетарията да ги повежда къмъ борбата за събаряне на фашистката диктатура“.

Прочетохъ ви това, г-да, за да го свържа съ последнитѣ агитации, станали въ недѣля, въ Бургаския окръгъ отъ страна на Работническата партия. Тукъ има народни представители отъ Бургасъ и могатъ да потвърдятъ това.

Нѣкой отъ мнозинството: И въ Ески-Джумая.

Министъръ Н. Мушановъ: Да, и въ Ески-Джумая. — Следствие на временнитѣ бедствия, които сполѣтха тия краища, представителитѣ на Работническата партия сж излѣзли съ лозунги: „Ще унищожимъ данѣцитѣ, нѣма да плащате никакви данѣци, да се платятъ обезщетения“ и т. н.

А. Бояджиевъ (раб): Тѣй говорѣхте и вие, отъ блока, преди изборитѣ.

Министъръ Н. Мушановъ: Искамъ да кажа, че една отъ причинитѣ за масовото нахѣтрляне въ последно време на Работническата партия въ селата е изпълнението на тая програма, която сега ви чета. (Чете)

„Борбата противъ военната опасностъ трѣбва да се изрази и въ засилване нашата работа всрѣдъ войницитѣ и трудовациитѣ. На базата на решенията на XI-я пленумъ на изпълнителния комитетъ, партията трѣбва да извърши пълненъ преломъ въ своята конкретна антимилитаристична дейностъ и за разложение на въоръженитѣ сили на фашистката диктатура“.

И въ това отношение, ще ми позволите да кажа, работницитѣ пакъ сж въ своя пѣть. Азъ мога да ви цитирамъ позиви къмъ войници и трудоваци въ Софийски окръгъ, които сж сжщо заловени.

А. Бояджиевъ (раб): Отъ кого сж тия позиви?

Министъръ Н. Мушановъ: Отъ тая партия, която се нарича Работническа партия, макаръ въ сжщностъ да не носи името комунистическа, защото въ позивитѣ се говори за васъ, за вашитѣ успѣхи въ изборитѣ, за причинитѣ на досегашнитѣ ви неуспѣхи и се даватъ нареждания за бъдещата ви борба.

Нѣмамъ време да прочета всички позиви. Тая папка тукъ е пълна съ позиви, които доказватъ, че имаме проявление на комунистическата партия подъ етикета на Работническата партия.

Г. Василевъ (д. ср): Тѣ не го отричатъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Сега го отричатъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Тѣ сж безъ доблестъ.

П. Стоевъ (раб): Кѣде и отъ кого е издаденъ този позивъ, който четете?

Нѣкой отъ мнозинството: Отъ тия, които викатъ: „Да живѣе съветска Русия“.

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Нѣма да цитирамъ повече, защото ще ви отегча. И безъ това се прострѣхъ доста надълго. Прочитахъ само нѣколко пасажи, за да ги свържа съ тѣхната последна дейностъ, да ви докажа, че за мене — а така трѣбва да бѣде и за всички — е оправдано, когато вземамъ мѣрки за охрана на държавата. Азъ, като министъръ на вътрешнитѣ работи, получавамъ денонощно донесения за тѣхната дейностъ — преди Парламента или нѣкой вѣнъ да знае за това — и по силата на факта, че съмъ началникъ на полицията и бѣда за реда въ страната, азъ трѣбва да взема мѣрки за охраната и за реда въ държавата. Азъ съмъ взелъ мѣрки не за да преследвамъ работницитѣ, но за да парализирамъ революционната дейностъ на болшевизма въ България. Заради туй, по донесение на окръжния управителъ въ Бургасъ днесъ подписахъ заповѣдъ за интерниране на ония, които нарушаватъ спокойствието и ги изпратихъ въ Петричъ. Връщамъ Молдовановъ въ Ямболъ, кѣдето смѣтамъ че утихнаха работитѣ, за да ви докажа, че нѣмамъ за целъ, отъ злоба или тирания, да преследвамъ хората, каквито и да бѣдатъ тѣ — работници или адвокати. Искамъ да кажа, че когато констатираме, че вие искате да правите болшевишка пропаганда въ България, нѣма да я допуснемъ. Азъ не зная какво искате да правите, каква целъ имате, но азъ знамъ едно — че съмъ министъръ на вътрешнитѣ работи и отговарямъ за реда и всички прояви, които сж въ състояние да смутятъ реда и отъ денъ на денъ разширяватъ вашитѣ методи — да заблуждавате, за да постигнете вашата целъ — не мога да ги допусна въ името на интереситѣ на държавата. Азъ искамъ да

бѣда сѣденъ по-подиръ отъ Парламента, отколкото да изпусна управлението отъ своитѣ рѣще, че подиръ да бѣда сѣденъ. Азъ не съмъ отъ тая школа. Когато по време на стачкитѣ ви казахъ, че азъ съмъ блюстителъ на законитѣ, а не на произвола, азъ ви казахъ нѣща, които не ви уйдисватъ, но нѣща законни. Най-големиятъ споръ съ работницитѣ по време на стачкитѣ бѣше за стачкитѣ постове при фабрицитѣ. Работницитѣ поставяха стачни постове предъ фабрицитѣ и не допускаха работникъ да влѣзе на работа въ фабриката. Даже въ Ямболъ не допускаха господаритѣ да изнасятъ стокитѣ си да ги продаватъ. Каза имъ се: „Ще махнете стачнитѣ постове, ние ще поставимъ полицейски“. — „Но, казватъ, ако ги махнемъ, какво ще стане — ще дойдатъ да работятъ други работници и стачката ще пропадне“.

С. Ивановъ (раб): Разбира се.

Министъръ Н. Мушановъ: Мене не ме интересува, че стачката ще пропадне; азъ трѣбва да запазя законитѣ на страната. А законитѣ казватъ, че трудътъ е свободенъ. Чл. 182 отъ наказателния законъ ме задължава да взема мѣрки срещу всѣки, който иска да попрѣчи на онзи, който иска да работи. Този законъ азъ ви цитирахъ още тогава и възъ основа на него взехъ съответни мѣрки. Ще ви прочета още веднѣжъ чл. 182 отъ наказателния законъ за да се знае, че ние искаме да се спазватъ законитѣ.

А. Бояджиевъ (раб): Противонародни закони.

Министъръ Н. Мушановъ: Като е противонароденъ, ще дойде народниятъ, който вие ще създадете и ще прилагате. — Чл. 182 отъ наказателния законъ казва: (Чете) „Наказва се съ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ три месеца, който, за да увеличи или намали работната плата, извърши противъ работникъ или работодателя насилие.“

Съ сжщото наказание се наказватъ и онѣзи, които се събиратъ предъ фабрицитѣ, или предъ такива мѣста, въ които работятъ работници, или пѣкъ предъ кѣщата или мѣстопребиваването на работодателя, или предъ нагледника на работитѣ и попрѣчатъ съ насилие или заплашване на началото на работата или нейното продължаване, или пѣкъ принудятъ съ насилие или заплашване работницитѣ да спратъ работата“. — Това е членъ отъ наказателния законъ, който трѣбва да приложи всѣки единъ, който иска да пази законитѣ.

По побоищата на работницитѣ ще кажа следното. За схватката, която стана въ Ямболъ между работници и полицията, вие не ми говорите, а ми говорите за убийството на двамата работници. Азъ ви казахъ, че вие първи отидохте да насилилите полицейския участъкъ, за да освободите затворницитѣ. Всѣка властъ ще защити авторитета на властта и ще брани затворитѣ, щомъ вътре има затворници. И азъ ви казахъ: азъ не съжалявамъ, напротивъ, азъ се учудвамъ какъ мога да се стѣрпи властта да не употреби такива мѣрки, каквито обикновено се взематъ.

П. Стоевъ (раб): Насърдчавайте!

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ не насърдчавамъ, но ви предупреждавамъ.

А. Бояджиевъ (раб): Това е открито насърдчение на властта да прави изстѣпления.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звѣни)

Министъръ Н. Мушановъ: Който и да е отъ името на партия или група — ако се опита да насили да влѣзе въ участъкъ, или тамъ, кѣдето се охранява отъ въоръжена сила, ще срещне съпротива. Да не ви е чудно, че органитѣ на властта ще защищаватъ службата си. Това е много обикновена работа. Това стълкновение въ Ямболъ стана, само когато работницитѣ нападнаха участъка. Стражаритѣ стрелятъ съ карабина, но сж ранени работници съ парабелъ; съ парабелъ е раненъ и коньтъ на стражара. Азъ не вѣрвамъ стражарьтъ да наранява собствения си конь!

М. Станевъ (раб): Фактътъ е, че работницитѣ сж отивали при прокурора да искатъ освобождението на арестуванитѣ си другари, а полицията стреля и убива двама души.

Министъръ Н. Мушановъ: Не е истина.

М. Станевъ (раб): Истина е.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие, които имате бѣли коси, знайте, че чистотата е само въ извора и въ морето, както

истината е въ детето и въ старостта. Азъ виждамъ, че вие сте съ бѣли коси, затова не трѣбва да лъжете.

П. Стоевъ (раб): Да направимъ анкета.

М. Станевъ (раб): Понеже вие държите на истината, азъ предлагамъ да се направи анкета.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ я имамъ отъ съдебната власт, отъ правосъдието. Ранени сѣ трима стражари. Това за Ямболъ.

Ами, г-да, същото направихте онзи день въ Новачене. Тамъ сѣ бити трима стражари съ камъни. Какъ можемъ да задържимъ войската или стражата, повикани да въдворятъ реда, когато вие се нахвърляте да ги биете съ камъни.

Е. Шидерски (з): Важното е, че убититъ работници не сѣ стачници, а работници отъ дюкани. (Възражения отъ работниците)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Нека да допълня това, което казва г. Шидерски: раненитъ не сѣ работници, а кондукторъ, които сѣ дошли тамъ вследствие заблудата, че началникътъ на гарнизона ще държи речъ. Затуй сѣ отишли тамъ. Това истина ли е?

Нѣкой отъ работниците: Не е вѣрно.

Министъръ Н. Мушановъ: За кое ли ще кажете, че е вѣрно! Г-да! Въ Новачене стана същото.

Нѣкой отъ работниците: А въ Сливенъ?

Министъръ Н. Мушановъ: Сега да дойда за събранието въ Сливенъ.

(Пререкания между Е. Шидерски и Г. Костовъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, Г. Костовъ! Правя Ви трети пътъ бележка!

Министъръ Н. Мушановъ: Сега нека ви кажа нѣколко думи за събранието въ Сливенъ. Въ питането се казва: (Чете) „На 16 августъ Работническата партия бѣ свикала публично събрание въ Сливенъ, на което трѣбваше да говори народниятъ представителъ Асенъ Бояджиевъ и да получи поръченията на трудящитъ се. Полицията, обаче, забрани събранието. Въ отговоръ на тоя бруталенъ полицейски произволъ, събрали се повече отъ 2.000 души работници устройха демонстрация подъ хотелъ „Зора“ и издигнаха на две мѣста трибуни, отъ които говориха Асенъ Бояджиевъ и трима работници“. Както виждате, цитирамъ питането, което ми се отправя отъ самитъ работници. Вѣрно е, че и въ Сливенъ събранието бѣше запретиено.

П. Стоевъ (раб): Кжде ли не!

Министъръ Н. Мушановъ: Вие знаете кжде. Тамъ, кжде то затворихме и клубовѣтъ ви, вследствие болшевишката ви агитация въ срѣдата на работниците, както сами признавате и днесъ, че сте искали да правите политически акции чрезъ стопанскитъ интереси на работниците. Вие признавате това.

Д. Икономовъ (раб): Нали за идеи се боримъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Щомъ като полицията не е допуснала събранието, Асенъ Бояджиевъ, както и Сѣби Димитровъ, който сѣщо признава, издигнали на улицата трибуни на две мѣста и почнали да говорятъ на работниците. Ами че, г-да, разбира се, нѣма да допуснемъ това. Да образувате трибуни въ гр. Сливенъ, или който ще да е градъ, на публични мѣста по вашъ кефъ — това нѣма да допуснемъ. И затуй е дошла полицията — да ви разпрѣсне и вие разпрѣснала. Викана е била войска, за да ви разпрѣсне, защото тамъ имаме 30 души стражари, а сте събрали 1.500 души. Действително е фантастично, като чета питането Ви, че тамъ сѣ изстреляли 5.000 патрони и че сѣ бити 600 души. Кой ще бие тия 600 души, когато стражаритъ сѣ били 30 души?

А. Бояджиевъ (раб): Ескадронъ войска бѣше дошла.

Министъръ Н. Мушановъ: Ескадронътъ, войската е била викана по починъ на полицията, която се е видѣла безсилна

срещу събралиятъ се 1.500 души да ги разпрѣсне и да въдвори редъ. Туй е писано. Не ща да ви чета питането, но да ви чета обясненията. Г. Сѣби Димитровъ е битъ отъ единъ селянинъ.

А. Бояджиевъ (раб): Не се съмняваме, че г. Стефанъ Стефановъ е ръководилъ тѣзи работи въ Сливенъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Увѣрявамъ Ви, че ако има човѣкъ, който не е ималъ хабери отъ тази работа, това е г. Стефанъ Стефановъ. Неговиятъ работникъ, вашиятъ другаръ Сѣби Димитровъ ще Ви каже, че не знаете какво приказвате.

С. Димитровъ (раб): (Възразява нѣщо)

Министъръ Н. Мушановъ: Поне въ Сливенъ движението не бѣше въ връзка съ стачката. Кой попрѣчи на стачката въ фабриката на г. Сарживановъ? Не продължава ли тя и до днесъ? Кой защити интереситъ на г. Сарживановъ, за да принуди работниците да работятъ?

С. Димитровъ (раб): Полицията и картелътъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Какъ, когато и до днесъ стачката тамъ не е прекратена? Кой застава работниците да не работятъ? — Вашиятъ злосторни агитации, които каратъ хората да стоятъ по два месеца безъ работа. Ами ако политиката ни е тази, полицията да преследва работниците, трѣбваше да направимъ същото и за фабриката на г. Сарживановъ, както и за другитъ фабрики. Г-да! Има нѣкои работи, съ които вие сами се изобличавате и би трѣбвало да се засрамите като ги приказвате.

Отъ мнозинството: Тѣ нѣматъ срамъ.

С. Ивановъ (раб): По този въпросъ мога ли да Ви отговоря, г. министре?

Министъръ Н. Мушановъ: Искамъ да ви кажа — казвалъ съмъ Ви го, г. Стоевъ, и вѣрвамъ, че ще го признаете — казвамъ го и днесъ най-искрено: азъ искамъ да се избѣгва съприкосновението на войска или полиция съ тѣпла, защото зная — въ миналото е имало такива нещастни инциденти — че въ такива случаи може да се дойде до нѣкои печални работи безъ нѣкой да ги желае, по силата на факта, че тѣмла се срѣща съ въоръжена сила. И затуй ви съветвамъ, избѣгвайте съприкосновение съ полицията или войската, защото, ако станете нѣкога причина за такова стѣлкновение, . . .

Нѣкой отъ работниците: Защо тогава пращате войска, като не искате да ставатъ стѣлкновения?

Министъръ Н. Мушановъ: . . . нѣма да имате право да обвинявате властта, която имѣ длъжността да пази реда, ами ще трѣбва за всички онѣзи нещастия, които биха сполѣтели нѣкои отъ нещастнитъ работници, да си посипете главата съ пепель. Разберете, докато съмъ на това мѣсто (Сочи министерската маса) нѣма да допусна политически агитации на комунизъмъ и болшевиъмъ въ България.

С. Димитровъ (раб): Ляпчевъ говорѣше същото.

Г. Костовъ (раб): (Казва нѣщо)

Министъръ Н. Мушановъ: Ако дойде до тамъ, ще се приложи и законътъ за защита на държавата. Азъ имамъ сега моята длъжностъ — тая на администрацията и полицията.

Г. Костовъ (раб): Не прилагане, а махване на закона за защита на държавата.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ не ща да ви права мъченици, ако е за менъ. Азъ ви зная колко пари струвате. Но ако ли вървите въ този пътъ, недейте да обвинявате никого. Защото, ако е въпросъ за злораствувамъ, азъ мога да ви бъда благодаренъ, че сами дадохте доказателства въ Парламента, какви сѣ вашитъ тенденции и какви сте вие. Достатъчна е тази манифестация, която направихте на Петко Напетовъ да викате тукъ, въ Парламента: „Да живѣе съветска Русия!“, за да докажете, че сте членове на комунистическата партия. (Възражения отъ работниците)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

А. Бояджиев (раб): Вие викате: „Да живѣе Франция и фашистка Италия!“

Министър Н. Мушанов: Вие съ идеологията и съ тактиката си доказвате на всѣка крачка, че не сте нищо друго освенъ поддѣление на комунистическата партия.

С. Иванов (раб): Стара пѣсенъ на Ляпчевъ.

Министър Н. Мушанов: Тогава защо ще обвинявате насъ, властта, че дириимъ доказателства, за да ви обрисуваме като комунисти? Вие сами давате доказателства. Въ туй отношение азъ съмъ доволенъ, че вие съ вашата акция поддържате моята теза, . . .

М. Станев (раб): Въ Берлинъ има международно бюро за съчиняване на документи.

Министър Н. Мушанов: . . . че всички ония прояви, всички онѣзи агитации, които правите напоследъкъ въ срѣдата на селскитѣ маси — това е командата, която ви е дадена отъ централата въ Москва, за оная агитация, която се прави навредъ въ свѣта, за да можете да революционизирате маситѣ и да достигнете вашитѣ цели.

Нѣкой отъ работницитѣ: Буржоазнитѣ порядки революционизиратъ маситѣ.

Министър Н. Мушанов: Но, г-да, да завърша, защото доста говорихъ.

П. Стоев (раб): Кажете нѣщо по нападението на младежкото събрание въ София.

Министър Н. Мушанов: По това събрание Вие пакъ идвахте при менъ. Казахъ ви: ще си вървите изъ правия пѣтъ, изъ царския пѣтъ (Смѣхъ); никакви натрупвания отъвнѣ нѣма да правите; щомъ като станатъ натрупвания, пакъ ще имаме джумбушъ, ще имаме жамборе. Свършихте събракието си, тръгнахте навнѣнъ.

М. Станев (раб): Тѣй, както говорите, тукъ тѣзи (Сочи сговориститѣ) ще сѣ доволни, защото ще кажатъ: „Ето, новото правителство върви по нашия пѣтъ“.

Министър Н. Мушанов: Новото правителство върви по свой пѣтъ.

А. Николаев (з): (Къмъ работницитѣ) Фактътъ, че стоите тамъ толкова души, показва, че новото правителство не върви по сѣщия пѣтъ. Иначе вие не бихте стояли тамъ.

Министър Н. Мушанов: Новото правителство си върви по свой пѣтъ. Широкиѣ социалисти нали сѣ социалисти?

Отъ работницитѣ: А-а-а!

А. Бояджиев (раб): Тѣ сѣ социалфашисти. Сега си служите съ тѣхни документи противъ насъ.

Министър Н. Мушанов: Защо едни ваши събрания допуснахъ, а други не допуснахъ? Ако целта ми е да не допускамъ ваши събрания, всички щѣхъ да запрета, защото 5 или 50 ваши събрания да запрета, отговорността ми е една и сѣща.

С. Иванов (раб): Кждето ни разрешихте събрания, инциденти не станаха.

Министър Н. Мушанов: Вие ако стоите на този акълъ, далечъ нѣма да отидете. Събрания съ политически и болшевишки тенденции нѣма да допусна. Открито и ясно.

Г-да! Ако вие смѣтате по този начинъ да болшевиизирате страната, както вие искате, ако вие искате да революционизирате духоветѣ, върпѣки обективнитѣ условия, които имаме въ нашата страна, на дребно земледѣлие, тая работа въ България нѣма да я постигнете. 120 хиляди организирани ваши хора, при едни пашини, каквито имаше въ Русия, можаха съ огънь и мечъ да станатъ диктатори надъ 140-милионно население. Въ България 14 хиляди организирани ваши хора нѣма да станатъ господари.

Г-да! Азъ зная, че въ сегашно време има много неволи, много бедствия, голѣмо негодувание не само у насъ, но навредъ. Азъ зная, че днесъ да се ласкае и гжделичка насе-

лението, което бедствува, е лесна работа. Обаче азъ вървамъ повече въ здравия разумъ на българския народъ.

П. Стоев (раб): Той вдига червени знамена.

Министър Н. Мушанов: Вдигатъ ги двама-трима хлапаци! Ще начервятъ единъ щъркелъ, ще го пуснатъ въ селото, за да кажатъ, че водили борба! (Ржкоплѣскания и смѣхъ отъ мнозинството) Въ нѣкои села вдигнаха нѣколко кацѣнски гащи, безъ да знаятъ кой ги е поставилъ, и мислѣха, че правятъ социална революция! (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството) За мене е по-важно друго нѣщо, на което обръщамъ внимание. При една бедствуваща Германия, въ която има 7 милиона безработни, при една бедствуваща Англия, въ която има милиони безработни, въ една Америка, въ която има 7 милиона безработни, при едно такова бедствено положение, човѣкъ съ съзнание, който желае редъ, свобода и благоденствие, не се поддава тъй леко на вѣдичитѣ на болшевиизма, както простацитѣ въ Русия, за които кнутътъ на царъ Николай и юрукътъ на Ленинъ е едно и сѣщо нѣщо. (Възражения отъ работницитѣ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър Н. Мушанов: За опититѣ, които правите въ последно време, тѣй ясно очертани отъ всички документи, които имамъ тукъ, съ които открихъ само малка страничка отъ вашата дейность, която манифестира явно въ провинцията и тукъ въ Парламента, моето предупреждение е следното: недейте става слѣпи орѣдия на болшевиизма, който нѣма почва въ България. Ако искате съ революционни методи, които сѣ противъ нашитѣ закони, да се наложите на държавата, азъ ви увѣрявамъ, че държавата е много по-силна, за да може да парализира дейността ви. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Но въ такъвъ случай азъ ще съжалявамъ и васъ, ще съжалявамъ и властта, защото съмъ дошелъ на туй мѣсто въ името на умиротворението на страната.

Отъ работницитѣ: Премахнете закона за защита на държавата.

Министър Н. Мушанов: И когато умиротворявамъ, азъ зная съ какви жертви трѣбва да се направи то при тия страшни партизански страсти, каквито имаме. Недейте ги раздухва. Тѣзи, които искатъ да раздухvatъ тия страсти, да не си правятъ илюзия, защото извнѣнъ това кюше (Сочи работницитѣ), отъ тамъ (Сочи сговориститѣ) до тукъ (Сочи мнозинството) всички сѣ готови да ги смажатъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Помнете това. И заради това искамъ благоразумие.

Отъ работницитѣ: Нека земледѣлицѣ да кажатъ.

А. Бояджиев (раб): Да се запише, че заедно съ демократитѣ и Сговора всички въ единъ фронтъ сѣ противъ насъ.

А. Радоловъ (з): Ние сме противъ болшевиизма въ България. Ние сме на фронта на парламентаризма срещу болшевиизма. На този фронтъ на парламентаризма ще се боримъ съ диктатурата, било отъ лѣво, било отъ дѣсно, ще се боримъ срещу диктатурата, била тя болшевишка, била тя фашистка. Разберете го това.

М. Станев (раб): Говорете по-силно, за да ви чуятъ вашитѣ избиратели.

А. Радоловъ (з): Кждето и да отидемъ, навсѣкжде ние заявяваме твърдо и решително, че ние сме за парламентаризма и ще се боримъ противъ васъ, щомъ сте адепти и поддържници на болшевиизма и на болшевишката диктатура. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

М. Станев (раб): А вие — на фашистката диктатура.

А. Николаевъ (з): Въ европейскитѣ вестници се напечатихъ единъ безконеченъ поменникъ на избити хора на науката въ Русия. (Възражения отъ работницитѣ. Шумъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, г-да, запазете спокойствие.

Министър Н. Мушанов: Г-да! Азъ завършвамъ. По-неже това е първото питане, което ми отправяте, азъ искамъ да ви дамъ увѣрение, че докато съмъ тукъ (Сочи министерската маса), властта нѣма да преследва работничеството, когато то се бори за собственитѣ свои мате-

риални интереси. Както досега, тъй и отсега нататък, може би повече, поради бедственото положение на всички класи въ страната, държавата ще употреби повече усилия за социална справедливост въ борбата между капитала и труда. Съ тия ваши лозунги и дразнения, недейте смѣта, че ще убедите нѣкого, че нѣкаква си капиталистическа класа или нѣкаква си „фашистка“ власт е противъ работничеството въ страната. Това едно.

Второ. Колчемъ пѣти се покаже, че вие искате да си служите съ работничеството като срѣдство за достигане на болшевишка пропаганда въ страната, за съветски строй въ България, вие ще срещнете упоритата съпротива на властта. И ви казвамъ: откажете се отъ тия амбиции; да тръгнемъ мирно и тихо за заздравяването на голѣмитѣ рани, които България има да лѣкува.

П. Стоевъ (раб): Демекъ да станемъ фашисти!

Министъръ Н. Мушановъ: Покрай вашитѣ работнически рани има търговски, има занаятчийски рани, въобще има маса други хора, които бедствуватъ. Бедствува стопанството на страната, бедствуватъ финанситѣ на държавата, въобще ние сме една слаба държава, която трѣбва да се погрижи за стопанското си повдигане, за създаване благоприятни условия на всички работящи класи, за които най-напредъ трѣбва политически миръ и съгласуване на всички, за да може да се подпомогне на страната. Винаги ще ставатъ тѣзи случки — за които азъ съжалявамъ — ако вървите по този пѣтъ. Но азъ казвамъ — Парламентътъ е тукъ, може да ме сѣди — азъ нѣма да допусна разюздаността, въ която сте се впуснали, за да прѣчтите на мирното развитие на страната, стремежи се да отдѣля истинското работничество отъ попользновенията на водителитѣ му, които сж само агенти на болшевишка Русия. (Продължителни ржкоплѣсания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Г. г. народни представители! Следъ изчерпателното изложение, което направи замѣстникътъ на министъръ-председателя, г. Мушановъ, министъръ на вътрешнитѣ работи, моята задача е много ограничена и улеснена. Въпроситѣ, които ще има да засегна въ връзка съ питането, което е отправено до г. министра на вътрешнитѣ работи и до министра на войната, сж: защо, кога и какъ армията дава своето съдействие на администрацията?

Защо армията е длъжна и дава своето съдействие на администрацията?

Г. г. народни представители! Армията е материалната сила на една държава, създадена да я брани, било отъ вътрешни врагове, било отъ външни врагове, да бди за запазване реда и законитѣ въ страната.

Всѣки военослужащъ, когато постѣпва на служба, дава клетвено обещание да служи честно и вѣрно на Царъ и на Отечество и да не пожали живота си за защита на редъ и закони въ страната или противъ враговетѣ на държавата. Това е основата, върху която почива армията, това е нейното предназначение — да брани държавата.

Щомъ, по самото естество, което обосновава нейното съществуване, армията има да изпълнява тази задача, твърде ясно е, защо тя се намѣсва, когато редътъ въ страната е нарушенъ, когато законитѣ или нарежданията на властта не се изпълняватъ.

Въпросътъ, кога армията дава своето съдействие на администрацията, се урежда отъ нѣколко закони: законътъ за полицията, избирателниятъ законъ, законътъ за военното положение и, специално за насъ военнитѣ, уставътъ за гарнизонната служба. Въ тѣзи закони и правилници е ясно опредѣлено, кога войската дава съдействие на администрацията; опредѣлени сж лицата, органи на властта, които могатъ да искатъ съдействието на войската, и задълженията на войсковитѣ началници и на началницитѣ на гарнизонитѣ, които, при поискване на такова съдействие, сж длъжни да дадатъ исканата подкрепа. Като министъръ на войната, азъ съмъ длъженъ да бдя, щото това съдействие да бѣде дадено своевременно, и да взисквамъ, ако то не е дадено въ размѣръ и навреме.

Тѣй щото, по законитѣ на нашата страна, по самото свое предназначение да брани държавата, армията е длъжна да дава своето съдействие. Какъ тя дава своето съдействие?

Г. г. народни представители! Ние възпитаваме нашия войникъ, който е най-здравата частъ отъ нашето население и който иде отъ всички срѣди и класи на българския народъ, да бѣде готовъ да се жертвува за държавата си и да я брани отъ външни и отъ вътрешни вра-

гове. За да може човѣкъ да се жертвува за нѣщо, да даде най-милото си за него — живота си, той трѣбва да го обича, и ние учимъ нашия войникъ да обича своя народъ и своята държава, защото, за да мре за тѣхъ, той трѣбва да ги обича. И, като така, той не може да отива безпричинно да бие и да изтезва невинни деца и жени, както господата отъ крайната лѣвица претендиратъ въ тѣхното питане.

А. Бояджиевъ (раб): Предъ моитѣ очи, г. министре.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, г. Бояджиевъ, стига!

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Та положението е ясно. Въ България такова нѣщо не може да съществува, българскиятъ войникъ не може да отива да изтезва и да бие жени и деца, както вие претендирате. Това нѣщо става въ съветска Русия, където иматъ специални ударни части, съставени отъ китайци, ташкентци, грузинци и пр. инородни и иноплеменни групи, които използватъ за тая целъ, но и тамъ не използватъ за туй редовната войска.

А. Бояджиевъ (раб): Петко Напетовъ разправя, какво е тамъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Петко Напетовъ да го разправя на васъ.

Министъръ Н. Мушановъ: И тукъ иматъ една ударна организация — забравихъ да кажа.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Ако господата (сочи работницитѣ) милѣятъ за известна група български граждани и желаятъ да се застъпватъ и да се грижатъ за тѣхъ, ако биха искали да ги предпазятъ отъ неприятности, би трѣбвало самитѣ тѣ да не ги подстрекаватъ къмъ действия, които ги въвеждатъ въ конфликти съ властта и ги поставятъ вънъ отъ законитѣ на страната. (Ржкоплѣсания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля питачитѣ да кажатъ въ законния срокъ, отъ 5 минути, дали сж довольни отъ отговора на г. г. минитеритѣ.

П. Стоевъ (раб): Заявявамъ, че не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра, но, освенъ мене, не сж довольни и избирателитѣ на болшинството.

А. Николаевъ (з): Вие не сте натоварени да говорите отъ името на болшинството — най-малко вие.

А. Бояджиевъ (раб): Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи или не се спре на най-важнитѣ факти, или, доколкото се спре, то бѣше за да оправдае насилията, които сж извършени отъ страна на полицията. Отъ друга страна, отъ неговия отговоръ пролича, че и за въ бѣдаще полицията ще държи сжщото поведение, което е държала досега.

Министъръ Н. Мушановъ: Ако вие вървите изъ този пѣтъ.

А. Бояджиевъ (раб): Като условие да не се намѣсва полицията, да не арестува, да не бие, да не стреля, той поставя да се откажатъ работницитѣ отъ водене на стачки — това е въ сжщностъ неговата речъ — да се откажатъ отъ събрания, да се откажатъ отъ демонстрации, да се откажатъ отъ клубове, да се откажатъ отъ борба. Това значи да гладуватъ и да умиратъ отъ гладъ. Е добре, при такива условия, ние не можемъ да дадемъ никакви декларации отъ името на работническата класа, че ще престанемъ да водимъ борбата. И ние, и работническата класа ще продължи да се бори, въпрѣки полицейскитѣ насилия. Защо г. министърътъ не благоволи да се спре на картината, която азъ нарисувахъ, за положението на ямболскитѣ и другитѣ работници? Но тя е страшна картина и затова той не иска да я погледне, защото тя именно — а не Москва и не тая дълга речъ, която министърътъ на вътрешнитѣ работи произнесе — обяснява причинитѣ на стачкитѣ.

Отъ друга страна, ние сме довольни, че тукъ се вземаха аргументи противъ насъ отъ в. „Народъ“. Още единъ пѣтъ се видѣ, че в. „Народъ“ и партията, на която той е органъ, нѣма нищо общо съ работническата класа . . .

Д-ръ Г. Димитровъ (з): (Възразява нѣщо)

А. Бояджиев (раб): ... и затова тая партия е ликвидана от работническата класа без остатък. Шо се отнася до армията, азъ още един път твърдя — и който не върва, да дойде съ мене да провъримъ, че предъ моитъ очи сж бити работници, жени и деца. А освенъ това, струва ми се, че и на 9 юний армията съвсемъ не бѣше непоплична, а извърши единъ раг ехселленс политически актъ (Ржкоплѣскания отъ работниците)

Н. Кемилевъ (д. сг): Обратното — въ гр. Русе комунистѣ съдействуваха на 9 юний. Вие бѣхте съ насъ.

А. Бояджиев (раб): Не е вѣрно. Кѣде?

Н. Кемилевъ (д. сг): Въ Русе-трима ваши другари вземаха решение да не предприематъ никаква акция и отидоха въ фабриката и казаха: „Нѣма да се притечемъ на помощъ“. Това е истината; това е исторически фактъ. Вие всички сте само едни спекуланти и нищо повече.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: (Къмъ работниците) На 9 юний вие бѣхте заедно съ тѣхъ (Сочи сговористѣ)

Х. Чолаковъ (з): (Казва нѣщо)

Сжщиятъ земледѣлецъ: Видѣхте ли единния фронтъ съ кого е?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Г. г. литачитѣ не сж доволни отъ отговора ми. Азъ никога не съмъ вѣрвалъ, че вие (Сочи работниците) ще бѣдете доволни. Но начинътъ, по който развихте питанята си и начинътъ, по който ми заявявате, че не сте доволни, показва, че вие дирѣхте повече да създадете обикновената гюрюлтия отъ вашитѣ питання, отколкото да се постигне нѣщо.

Азъ си вземамъ актъ отъ заявлението на г. Бояджиевъ, че вие ще продължите борбата.

А. Бояджиев (раб): Разбира се.

Министъръ Н. Мушановъ: Ако я продължите въ тоя пътъ, вие ще имате моя отговоръ; ако я продължите въ тоя пътъ, вие ще знаете, че имате срещу себе си организираната държавна сила, която ще се заципава. И не го казвамъ на Васъ, а го казвамъ задъ Васъ, защото Вие ще бѣгате. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Минаваме къмъ дневния редъ.

Постѣпило е заявление отъ народния представител г. Григоръ Василевъ, съ което се отказва отъ мандата си въ Трънската избирателна околия, а приема мандата си въ централната листа. Замяства го г. Георги Кафеджийски.

Постѣпило е заявление отъ народния представител г. Цвѣтко Бобошевски, съ което се отказва отъ мандата си въ Врачанската избирателна околия и приема мандата си въ централната листа. Замяства го г. Гето Кръстевъ.

Пристъпваме къмъ разглеждане на първата точка отъ дневния редъ — **провърка на избори.**

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Разградската избирателна околия.

Моля докладчикътъ г. Василъ Мариновъ да докладва избора.

Докладчикъ В. Мариновъ (д): Г. г. народни представители! Разградската избирателна колегия се състои отъ Разградска и Кеманларска околии. Въ тѣзи две околии сж записани 35.045 избиратели. Гласували сж 30.067 избиратели. Попадени сж действителни гласове 29.554 и недействителни 513. Отъ подаденитѣ действителни гласове Народниятъ блокъ съ моравя бюлетина е получилъ 14.809 гласа; Народната коалиция — 10.076; Работническата партия — 2.115; Селско-националниятъ блокъ — 154; Социалдемократическата партия — 435; Обединената партия — 1.202; Социалдемократическата федерация — 37; Националната задруга за политическо възраждане — 259 и Лѣвиятъ блокъ съ оранжева бюлетина — 403 гласа. Дѣлитель е 5.898.

Разградскиятъ окръженъ сждъ, въ заседанието си отъ 26 юний 1931 г., следъ като е направилъ провърката на изборитѣ, е провъзгласилъ за избрани за народни представители отъ листата на Народния блокъ: Захари п. Захариевъ, Антонъ К. Пентиевъ и Хаджи Андрей х. Лековъ,

а за подгласници — Асенъ Христовъ, Ен. Камбуловъ, Митю Семовъ и Христо Донева х. Ивановъ.

Отъ листата на Народната коалиция сждътъ е провъзгласилъ за избрани за народни представители: Георги Д. Казанакчиевъ и Иванъ Иосифовъ Цанковъ, а за подгласници отъ сжщата листа — Петъръ Енчевъ, Димитъръ Н. Икономовъ, Станчо М. Стояновъ, Ахмедъ х. Мустафовъ и Пени Ц. Дечевъ. Гласовѣтѣ, подадени за останалитѣ листи, сж подъ дѣлителя.

Г. г. народни представители! Има подадена една контестація, подписана отъ нѣколко кандидати за народни представители отъ блоквия комитетъ и нѣколко души избиратели, за това, че били извършени нарушения при произвеждане на изборитѣ въ около 30 села отъ дветѣ околии.

Отъ провърката, която направихъ по изборнитѣ книжа, констатирахъ, че въ деня на избора е подадено до председателя на първа Разградска избирателна секция само едно оплакване, че бюлетинитѣ на коалицията на Демократическия сговоръ и Националибералната партия — обединена — били съ различни шрифтове. Контестацията се отнася до изборитѣ, произведени въ следнитѣ села въ Разградската околия: с. Сазлъ, с. Калово, с. Калайджикъ, с. Душубаки, с. Дурачъ, с. Голѣма Адайска, с. Кили-Кууджикъ, с. Касъмъ-Кууджикъ, с. Ишкларъ, с. Карагюзъ, с. Селимъ, с. Ерджи, с. Дикили-Ташъ, с. Синджирли, с. Чукурово, с. Дуранъ, с. Гьокче и с. Кара-Ибска и въ Кеманларска околия: с. Мумджиларъ, с. Юнусъ-Абдалъ, с. Подайва, с. Китанчево, с. Голѣма-Кокарджа, с. Шекере, с. Кованджиларъ, с. Кеманларъ, с. Арсланъ, с. Завѣръ и с. Кьоче Су-Ендже.

Това сж оплаквания стереотипни, написани отъ едно и сжщо лице, въ единъ и сжщъ духъ. Изнася се отъ една страна, че преди изборитѣ въ Разградската и Кеманларската околии не било позволявано на блоквитѣ агитатори свободно да развиватъ своята предизборна агитациона дейность. Отъ друга страна се изтъква, че въ навечерието на изборитѣ пѣждари, стражари и кметове въ тѣзи села били пращани да вършатъ обиски въ домоветѣ на нѣкои отъ селскитѣ водачи. Констатира се, че въ деня на избора били обискирани по единъ, двама, максимумъ петъ души. Контестаторитѣ молятъ този изборъ да бѣде касиранъ, защото била изнасилена волята на избирателитѣ.

Г. г. народни представители! Преди да дамъ моето и това на парламентарната комисия по провърка на изборитѣ заключение, ще ми позволите да ви съобщя известни данни, за да ви бѣде ясно, дали действително — въпрѣки това оплакване, което е дадено и което, забележете, абсолютно съ нищо не е подкрепено — терорътъ е далъ особени резултати.

Така, напр., въ с. Сазлъ, кждето контестаторитѣ се оплакватъ, че на избирателитѣ били отнемани опозиционнитѣ бюлетини и имъ били давани сговористки такива, и не била позволявана свободна агитациона дейность, резултатътъ отъ избора е следния: за Народния блокъ сж подадени 146 гласа, за Народната коалиция — 120; въ с. Душубака за Народния блокъ сж подадени 317 гласа, а за Народната коалиция — 323; въ с. Голѣма Адайска за Народния блокъ — 459 гласа, за Народната коалиция — 354; въ с. Карагюзъ за Народния блокъ — 223, за Сговора — 287; въ с. Чукурово за Народния блокъ — 226, за Сговора — 139.

Въ Кеманларска околия, въ с. Юнусъ Абдалъ, Народниятъ блокъ е получилъ 301 гласа, Сговорътъ — 204; въ с. Китанчево, Народниятъ блокъ е получилъ 391 гласа, Демократическиятъ сговоръ — 435; въ с. Кеманларъ Народниятъ блокъ — 352, Демократическиятъ сговоръ — 180 и т. н.

Азъ считамъ, г-да, че не е нужно да ви съобщавамъ резултатитѣ отъ изборитѣ въ всички села, макаръ че имамъ даннитѣ на ржка.

Парламентарната комисия по провърка на изборитѣ, следъ като обсежи оплакванията, визириани въ контестацията, и следъ като взе предъ видъ, че даже ако въ тѣзи 30 села би имало не по-малко отъ по 50 гласа измѣнени въ полза на тая или оная коалиция — респективно въ полза на Демократическия сговоръ — все пакъ изборниятъ резултатъ не би се измѣнилъ.

Ето защо парламентарната комисия намира, че изборътъ въ Разградската избирателна колегия ще трѣбва — при тия дефекти, които изнесохъ предъ васъ — да бѣде одобренъ. И азъ моля Народното събрание да одобри избора.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Захари Поповъ.

З. Поповъ (з): Въпрѣки решението на комисията по провѣрка на изборитѣ, вземамъ думата по разградския изборъ, за да се обърна къмъ г. г. народнитѣ представители съ една молба, да възприематъ, щото изборътъ специално въ Кеманларска околия, която е съставна частъ на Разградската избирателна колегия, да не бѣде утвърденъ, а да бѣде анкетиранъ, затуй, защото въ Кеманларската околия, като гранична околия, ставаха работи, които, безспорно, влияеха за окончателния изборенъ резултатъ въ тая околия, и за общия резултатъ въ колегията.

Едно отъ съображенията на комисията, които се изказаха отъ г. докладчика, е и това, че въ деня на избора не сѣ постѣпили никакви оплаквания. За да видите, дали бѣше възможно, при оня тероръ, който съществува въ тази гранична околия, да има оплаквания или не, ще ви приведа единъ фактъ — той е достатъчно доказателство. Дълженъ съмъ отъ сега да ви кажа, че въ Кеманларската околия не можеше никой да мине, защото, като гранична околия, отговорни и безотговорни фактори тероризираха турското население. Но кой е този фактъ? — Не се намѣри нито единъ български гражданинъ, привърженикъ на блоковитѣ партии, да намѣри куражъ въ себе си, да отиде като застъпникъ въ нѣкоя изборна секция. И трѣбваше ние, кандидатитѣ на Народния блокъ, да търсимъ хора отъ Разградъ да ги пращаме като застъпници и въ турскитѣ села. Тия хора, снабдени съ формални пълномощия, не можеха да отидатъ въ изборнитѣ секции, бѣха арестувани отъ кеманларския околийски началникъ, бѣха бити, бѣха имъ отнети пълномощията, и върнати бѣха обратно въ Разградъ. Така, че избирателнитѣ секции, бѣха фактически безъ застъпници отъ страна на Народния блокъ. Това като имате предъ видъ и по-нататъкъ даннитѣ, които сѣ въ следственото дѣло на разградския съдия-следователъ, по което сѣ дадени подъ съдъ чиновници на българската държава за злоупотребления съ избирателния законъ — както е случаятъ съ Икономовъ, който е администраторъ въ Разградското лесничество, който е обискирвалъ турското население и подъ строй го е каралъ да гласува, и по-нататъкъ, съ учителя, който е билъ председател на бюрото — можете да разберете, при липса на застъпници и при такъвъ начинъ на действие по отношение на тѣхъ, какъвъ щѣше да бѣде изборниятъ резултатъ.

Но независимо отъ това, г. докладчикътъ имайки предъ видъ резултата, чуди се, какъ въ турскитѣ избирателни секции е могло да се получи такъвъ резултатъ за Народния блокъ. Азъ ще припомня на г. докладчика и на васъ, че не много преди законодателнитѣ избори ние имаме тамъ избори за окръжни съветници. И въ турското село Голѣма-Ада, където гласовѣтъ въ законодателнитѣ избори, споредъ докладчика, сѣ били 400 и нѣколко за опозицията, въ окръжнитѣ избори бѣха надъ 650. И това въ единъ много кратъкъ срокъ. Това показва, че разликата е изтрѣгната чрезъ насилие надъ българския избирателъ, защото не му е дадена възможность свободно да прояви своята воля.

При това положение, безъ да се спирамъ на отдѣлнитѣ случаи на тероръ, за който приказваме тукъ вече отъ нѣколко дена, и който тероръ се проявяваше не само въ отдѣлни факти, а бѣше система въ продължение на 8 години, азъ ще моля народното представителство да не се съгласява съ мнението на комисията, а да иска анкета за всичко онова, което е изложено въ контестацията по разградския изборъ, и, специално, изборътъ въ Кеманларска околия да бѣде касиранъ. (Ражкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

И. Симеоновъ (д): Да бѣде касиранъ, или анкетиранъ?

Отъ земледѣлцитѣ: Анкета, анкета!

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Казанаклиевъ.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): Г. г. народни представители! По направената контестация за избора въ Разградската избирателна колегия, която отчасти разви народниятъ представителъ г. Захари Поповъ, и азъ, като избраникъ отъ тази околия, би трѣбвало да кажа нѣколко думи.

Всѣки, който прочете тая контестация, не може да не му направи впечатление, че оплаквания за извършени нередовности прѣко въ деня на произвежданието на избора нѣма.

Х. Чолаковъ (з): А на предния день?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: На кого да се оплачатъ?

Г. Казанаклиевъ (д. сг): Ще дойда и на предния день. — Нѣма оплаквания че зарабата, при конституиране на бюрата, е имало каквото и да е било вмѣшательство, било отъ органитѣ на властта, било отъ неотговорни лица. Нѣма оплаквания, презъ цѣлия изборенъ день, да сѣ извършени каквито и да било репресии, било върху избирателитѣ, било върху партийни лица, които сѣ действовали въ полза на една или друга листа. Нѣма оплаквания, да е възпрепятствувано поне на единъ застъпникъ да заеме мѣстото си. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Ами никой не се е осмѣлилъ да отиде застъпникъ, ви каза нашиятъ ораторъ.

Г. Казанаклиевъ (д): Нѣма, най-накрая, и оплаквания, да е възпрепятствувано проявяването на народната воля чрезъ гласоподаване. Оплакванията се отнасятъ за факти, които сѣ предшествовали день-два избора, въ смисълъ, че нѣкои агитатори сѣ имали известни инциденти съ представители на администрацията. Самото това оплакване, обаче, не е подкрепено, както каза г. докладчикътъ, съ данни, които могатъ да му дадатъ известна достовѣрность. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Защото, ще забележите, че нѣма нито единъ отъ изборенитѣ пунктове въ контестацията, въ който да се говори за малтретиранъ човѣкъ. Въ дветѣ околии нѣма малтретиранъ човѣкъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вѣрвашъ ли това нѣщо?

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): (Тропа по банката). Г. председателю! Дайте възможность на оратора да говори. Какво е това? Тамъ (Сочи мнозинството) 100 души се обаждатъ.

Д-ръ Г. Димитровъ: Г. професоре! И вие не позволявахте много на нашитѣ оратори да говорятъ.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): Нѣма произведенъ и незавършенъ отъ бюрото изборъ, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Нѣма завършенъ изборъ.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): . . . защото самитѣ застъпници на Народния блокъ сѣ подписали протоколитѣ. Нѣма изборъ нито въ едно село, безъ застъпници да провѣрятъ книгата. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тамъ е цѣлиятъ въпросъ, че вие не сте прочели книгата.

Г. Казанаклиевъ (д. сг): Нѣма нито едно изборно бюро безъ застъпници. Всички изборни бюра сѣ следени отъ застъпници, и тия застъпници сѣ подписали протоколитѣ, специално въ селото Голѣма-Ада имаше 4 опозиционни застъпници. Въ село Арсланъ и въ всички села, които се визиратъ като такива, въ които изборътъ е опороченъ, е имало застъпници. Гласували сѣ всички избиратели, и най-важното е, че всѣкъде блокътъ взема повече гласове.

А. Николаевъ (з): Искате анкета. Защо бѣгате отъ анкета?

Г. Казанаклиевъ (д. сг): Имало е застъпници, които сѣ подписали протоколъ за редовността на избора. Следователно, азъ смѣтамъ, че изборътъ е редовенъ и трѣбва да бѣде утвърденъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ В. Мариновъ (д): Г. г. народни представители! Нека ми бѣде позволено да заявя, че твърдението на г. Захари Поповъ, какво въ Кеманларската околия не е имало застъпници отъ Народния блокъ, е неистина.

З. Поповъ (з): (Възразява)

Докладчикъ В. Мариновъ (д): Моля, г. Поповъ. Азъ Ви заявявамъ, че азъ съмъ проучилъ изборното дѣло. Нѣма село, въ което да не е имало застъпници на Народния блокъ; нѣма село, въ което да не е подписанъ дневникътъ; нѣма село, отъ което да има оплакване. И когато се докладва тоя изборъ отъ докладчикъ, който претендира да го е проучилъ, . . . (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Азъ не желая да разправямъ защо става това. Заявявамъ: г-да, вие искате анкета, азъ не се противопоставямъ.

Отъ земледѣлцитѣ: Анкета, анкета!

Докладчикъ В. Мариновъ (д): Даннитъ по дѣлото за този изборъ не отговарятъ на твърдението на г. Попова. Когато имате една контестація, неподкрепена съ никакви следствени доказателства и данни, . . .

3. Поповъ (з): Има следствено дѣло.

Докладчикъ В. Мариновъ (д): . . . когато отъ друга страна въ всички протоколи на изборнитъ бюра нѣмате нито едно оплакване; когато отъ трета страна въ всички села е имало застъпници, подписали изборнитъ книжа — и не само застъпници на Народния блокъ, но и застъпници на Социалистическата федерация — азъ казвамъ, г. г. народни представители, че изборътъ въ Кеманларска околия по нищо не се различава отъ избора въ Разградска околия. И за дветъ околии даннитъ и оплакванията сж едни и сжщи. Азъ считамъ, че така, както е подадена контестацията, тя не е доказа съ нищо и, следозателно, тоя изборъ трѣбва да се утвърди.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Симеоновъ.

И. Симеоновъ (д): Г. г. народни представители! За мене този изборъ, както въ комисията, така и тукъ, въ пленума, е доста неясенъ. Едни оспорватъ, че протоколитъ сж подписани, други настояватъ, че сж подписани; едни искатъ анкета, други искатъ утвърждаване на избора — неясенъ изборъ, поне за мене.

Затова азъ правя предложение: изборътъ да бѣде повърнатъ наново въ комисията за разглеждане. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ)

Ц. Пупешковъ (д. сг): Докладчикътъ не струва ли нищо за васъ?

И. Симеоновъ (д): Г. докладчикътъ казва, че е съгласенъ за анкета.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Напротивъ, той каза, че не е истина твърдението на г. Поповъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Ще положи на гласуване предложението на г. Симеоновъ.

Които сж съгласни, изборътъ въ Кеманларска околия да се повърне наново въ комисията по провѣрка на изборитъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Д-ръ Г. Димитровъ и други земледѣлци: (Къмъ комуниститъ) Защо не гласувате?

Д. Икономовъ (раб): Дайте на гласуване предложение за анкета и ще гласуваме.

Отъ земледѣлцитъ: А-а-а!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Ще се докладва изборътъ въ Поповска околия.

Има думата докладчикътъ г. Стоянъ Йовевъ.

Докладчикъ С. Йовевъ (д): Г. г. народни представители! Въ Поповската избирателна околия се избиратъ трима народни представители. Състезавали сж се 7 партийни листи, редовно завѣрени. Избирателитъ, записани по списцитъ въ тая околия, сж 20.019. Гласоподаватели сж 16.075. Подадени сж действителни бюлетини 15.668, недействителни — 405. Подаденитъ действителни бюлетини се разпредѣлятъ така: за коалицията на Демократическия сговоръ и Националлибералната обединена партия — 5.926; за Народния блокъ — 7.024; за Работническата социалдемократическа партия — 428; за Работническата партия — 1.733; за Либералната партия и Българския земледѣлски народенъ сюзъ, Плѣвенъ — 245; за коалицията на Българския земледѣлски народенъ сюзъ, Занаятчийската и Радикалдемократическата партии — 311 и за Работническата социалдемократическа партия — д-ръ Поповниковъ — единъ гласъ. Дѣлителтъ е 5.223. При това положение въ разпредѣлението на мандатитъ сж участвували две листи: първата листа — на Демократическия сговоръ и на Националлибералната обединена партия, и втората — листата на Народния блокъ. Листата на Народния блокъ, при 7.024 гласа, взема два мандата, а листата на Демократическия сговоръ и Националлибералната обединена партия — единъ мандатъ.

Г-да! По тоя изборъ е подадена една контестація, въ която се отбелязватъ нередовности въ 6 общини.

Една отъ посоченитъ нередовности е за с. Голѣмо-Ново, кждето изборътъ е билъ произведенъ при голѣмъ тероръ върху политическитъ свободи на избирателитъ (Чете): „Още презъ нощта на 20 срещу 21 т. м., изпратенитъ стражари и детективи почватъ да всѣватъ страхъ у селянитъ, като цѣлата нощъ сж стрѣляли съ пушки и пистолети около кжщитъ на опозиционеритъ, предимно тия отъ Народния блокъ. Презъ деня на избора избирателнитъ карти сж раздавани въ общината, а заедно съ тѣхъ сж давани на избирателитъ и сговористки бюлетини, като предварително избирателитъ сж бивали претърсвани отъ кмета и изпратенитъ полицаи, като избирателитъ сж били заплашвани, че ако не гласуватъ за Сговора, ще имъ бждатъ още на следующия денъ съставени актове отъ горскитъ стражари и че ще бждатъ тормозени и преследвани всѣки денъ, а на други сж давали обещания, че ще бждатъ назначени за горски стражари и други такива. По тоя именно начинъ сж изтрѣгнати отъ гласоподавателитъ 214 гласа за Сговора, а ако тѣ бѣха останали свободни да проявятъ гласовѣтъ си, споредъ тѣхнитъ обяснения, Сговорътъ не би получилъ нито 20 гласа“.

Другото посочено оплакване е за с. Хайдаръ. (Чете) „Въ това село присѣтствувахъ лично азъ“, казва контестатора, „въ деня на избора. Още съ пристигането ми сутринтъ изпратениятъ старши стражаръ Кочевъ ми каза, че азъ, макаръ и кандидатъ, трѣбвало веднага да напусна селото. Въпрѣки писменото нареждане отъ председателя на бюрото, презъ цѣлия денъ избирателнитъ карти се раздаваха въ общината отъ кмета и казания старши стражаръ, кждето избирателитъ сж били претърсвани по най-нечовѣшки начинъ, заплашвани едни, а на други давани обещания и пр.“.

Г. г. народни представители! Комисията по провѣрка на изборитъ разгледа оплакванията за тия две общини и намѣри, че тѣ сж общи за всички околии — за повсемѣстенъ тероръ се говори въ контестацитъ за изборитъ въ всички избирателни околии. Такъвъ тероръ е вършенъ и въ поменатитъ две села и затова комисията отминава тия две оплаквания.

Но комисията обърна по-особено внимание върху оплакванията за други 4 села въ тая околия.

Въ контестацията за избора въ с. Горско-Абланово се казва: (Чете) „Въ това село изборътъ е произведенъ при условията на тоя въ горекананото село — Голѣмо-Ново, а освенъ това застъпникътъ Иванъ Рачевъ е битъ въ самото изборно помѣщение и изхвърленъ навънъ отъ стражаритъ. Картитъ сж раздавани въ общинското управление отъ стражаритъ и кмета, като избирателитъ сж били претърсвани, заплашвани и имъ е давана сговористка бюлетина. Когато е отишелъ да гласува Ахмедъ Мажовъ Лолото, кметътъ Иванъ Тодоровъ Кютмекотъ му взема картата и вмѣсто него гласува предъ самото избирателно бюро съ сговористката бюлетина явно, запечатва плика и го подава на председателя на бюрото, който е пусналъ сжщия въ избирателната кутия. Застѣпникътъ Иванъ Рачевъ е билъ повторно изхвърленъ отъ изборното помѣщение, а изпратениятъ отъ кмета Колю Ганчевъ е отишелъ на края селото, за да стреля на идващия автомобилъ на единъ опозиционеръ „агитаторъ“.

Комисията по провѣрка на изборитъ намира, че тия обстоятелства по избора въ това село трѣбва да се провѣрятъ, да се направи анкета и да се види дали действително застъпникътъ е билъ изхвърленъ, дали не му е дадена възможность да стои при изборното бюро и да следи за редовността на избора презъ деня. Трѣбва сжщо така да се провѣри дали действително на избирателца Ахмедъ Мажовъ, който се е явилъ да гласува, му е било отнето правото да гласува и вмѣсто него е гласувалъ кметътъ явно.

За избора въ с. Крепча се излага следното. Единъ месецъ преди деня на избора с. Крепча е било обявено въ карантинъ, защото имало летнистъ тифъ. За тази карантинъ въ изборното дѣло други сведения нѣма, за да се види отъ кого и по какъвъ начинъ е била наложена, но важно е, че въ това село не сж допускани абсолютно никакви агитатори, освенъ агитаторитъ на Сговора. Най-забележителното, г. г. народни представители, е, че въ това село сж били подадени 241 гласа, отъ които 5 недействителни, праздни пликотъ, а останалитъ 236 гласа — само за Сговора, и ни единъ гласъ за опозицията. И не само че опозиционни агитатори не сж били допускани въ това село, но нито една опозиционна бюлетина не е могла да стигне въ селото.

Сжщо така и за избора въ това село комисията по провѣрка на изборитъ намѣри, че трѣбва да се анкетира.

За избора въ с. Любленъ контестаторътъ се оплаква, че тамъ избирателитъ сж били претърсвани и събличани

отъ полицаитѣ, а избирателнитѣ карти сѣ били раздавани въ общинското управление поединично. Това обстоятелство комисията сѣщо намира, че трѣбва да бѣде анкетирано.

За избора въ с. Опака, се казва, че въ деня на избора избирателитѣ сѣ били подложени на тероръ. Тамъ само по силното настояване на председателя на изборното бюро е било разрешено да бѣждатъ дадени картитѣ на избирателитѣ, но тия карти сѣ били раздавани въ една стаячка, където избирателитѣ сѣ били водени единъ по единъ, за да бѣждатъ подписвани избирателнитѣ имъ книжки отъ кмета насаме. Тамъ, въ тази статистика, едновременно сѣ подписването сѣ имъ били давани и бюлетини на Демократическия сговоръ. Освенъ това въ сѣщото с. Опака е била изпратена отъ кмета една застава, която да стреля по автомобилитѣ на месо, обаче по една случайност не сѣ били дадени човѣшки жертви. Съ това се е целѣло да се сплши предварително мѣстното население.

За своеобразния начинъ, по който сѣ били раздавани избирателнитѣ книжки, за това, че е била изпращана застава, която да стреля, и за това, че не сѣ били допуснати до това село агитатори, комисията намира, че изборътъ въ това село трѣбва да бѣде анкетиранъ.

Комисията реши, че изборитѣ въ тия четири села на Поповска околия трѣбва да бѣждатъ анкетирани и азъ моля народното представителство да приеме тая анкета.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Дѣню Тотева.

Д. Тотева (д): Г. г. народни представители! Като избраникъ на тази околия, взехъ думата, за да съобща нѣколко факти, отъ които народното представителство може да си състави ясна представа, доколко полученитѣ гласове за отдѣлнитѣ партии сѣ резултатъ на една свободно проявена воля отъ избирателитѣ на Поповската околия.

Ще се спра на изборитѣ въ четиритѣ села, които избори комисията намира, че следва да се анкетиратъ, и ако фактитѣ, изнесени въ контестацията, се потвърдятъ отъ анкетата, народното представителство да касира изборитѣ въ тия села и да се произведатъ нови избори, резултатитѣ отъ които ще бѣждатъ добити при една по-друга обстановка.

Г. г. народни представители! Независимо отъ общия тероръ, какъвто сѣществуваше въ всѣка друга околия, който тероръ бѣше насърчаванъ отъ Сговора, отъ София, въ с. Горско-Абланово имаше обявенъ полицейски часъ две седмици преди избора и имаше издадена заповѣдъ отъ общинския кметъ, какво на населението не се позволява да се движи по улицитѣ по-късно отъ 7 часа. А можете да си представите, какво нѣщо е 7 часа презъ лѣтото — да не могатъ да се върнатъ хората отъ нивитѣ си. И тая заповѣдъ на общинския кметъ се привеждаше въ изпълнение отъ полицейския стражаръ при Поповското околийското управление Слави Христовъ и отъ стражаря Тодоръ Петковъ, когото нито азъ, нито който и да било другъ въ Поповска околия може да го знае отъ къде е, понеже отказва да се легитимира, но който и сега е стражаръ въ IV полицейски участъкъ. Гонѣха се хората да не могатъ да се върнатъ отъ нивитѣ си, нежелателно да си устроятъ събрание.

Въ деня на избора, сутринта, въ 1 часа, кметътъ, заедно съ тия двама полицейски стражари, заключва вратата и обиксирва всѣкого, за да не може никой да влѣзе въ изборното мѣсто съ пълномощно за застъпникъ. Има данни къмъ изборното дѣло, че въ 9 часа група избиратели подаватъ заявления и молятъ председателя да имъ позволи да иматъ застъпникъ. Това заявление е приложено къмъ дѣлото безъ да бѣде резултирано отъ председателя. Когато на тѣхния застъпникъ и отъ председателя не е дадено съдействие, тогава застъпникътъ — това е отбелязано и въ самата контестация — подпомогнатъ отъ свои сѣселани, съ глава строчица прозореца и се вмѣква въ изборното мѣсто, обаче тамъ го хващатъ стражаритѣ и въ присѣтствието на председателя и на цѣлото бюро го биятъ и изхвърлятъ навънъ. При това положение се произвежда изборътъ. Трѣбваше въ два часа следъ обѣдъ да отида въ селото, за да могатъ да гласуватъ хората. До това време бѣха гласували само 56 души избиратели отъ цѣлото село.

Изборътъ пѣкъ въ с. Крепча, съгласно избирателния законъ, трѣбваше да бѣде отложенъ, затуй защото това село единъ месецъ преди избора бѣ обявено за заразено отъ петнистъ тифъ. Обаче заповѣдта за обявяването му за заразено се съобщи една седмица преди деня на избора, когато пожелахме да занесемъ бюлетинитѣ тамъ. Въ изборния денъ никой не допускаха да отиде въ селото. Отиде обаче, околийскиятъ лѣкаръ, заедно съ кандидата на Сговора и сѣ престояли цѣлия денъ въ селото.

При това положение, изборътъ въ с. Крепча е неправилно произведенъ и ще следва, следъ като се анкетиратъ и потвърдятъ фактитѣ въ контестацията, да бѣде касиранъ.

Въ с. Опака, г. г. народни представители, една седмица преди збора пристигна заедно съ запасния генералъ г. Русевъ отъ София едно лице, таенъ агентъ — не знае кой бѣше, не се легитимира — който цѣла нощъ стреляше заедно съ караулджийтѣ на селото и горскитѣ отъ сѣседнитѣ села.

А. Пиронковъ (д. ст): Това е лъжа.

Д. Тотева (д): Въ деня на избора, 21 юний, сутринта, въ селото не можеше да отиде никой. Кметътъ бѣше поставилъ въ края на селото застава, която не допускаше да влѣзе никой въ селото. Дори председателятъ на поповското дружество на запаснитѣ офицери, когато пожела съ националния флагъ да влѣзе въ селото, бѣше върнатъ отъ края на селото, защото нѣмаше право да анкетира какъ става изборътъ. Даже той не можа да влѣзе въ селото, неже ли нѣкой кандидатъ или застъпникъ на Блока!

Въ деня на избора, на 21 юний, бѣше стреляно по автомобила, въ който бѣше кандидатътъ на широкитѣ социалисти Василъ Георгиевъ. Върнатъ бѣше и автомобилътъ, съ който отиваха кандидатътъ на Земледѣлския съюзъ Петъръ п. Ивановъ и други кандидати. Не бѣше допуснатъ никой въ селото.

Въ с. Любленъ, където бѣха акциониятъ стражаръ отъ Попово, барабанчикътъ на Поповската градска община и стражарътъ отъ Поповското околийско управление, хората бѣха събличани и сѣщо не бѣха допуснати застъпници.

Г. г. народни представители! Като изнасямъ горното, азъ ви моля да се съгласите да се анкетиратъ изборитѣ въ тия четири села. Ако анкетата установи, че всичко това, което е изнесено въ контестацията, не е вѣрно, ще приемемъ изборитѣ въ тия села за редовни; но ако тя установи, че е вѣрно, че сѣ вършени насилия, тогава, безспорно, ще се съгласите, че трѣбва да бѣждатъ касирани, което ще бѣде решено въ друго заседание на Народното събрание.

Моля още веднѣжъ да се съгласите съ решението на комисията: да се анкетиратъ изборитѣ въ тия села.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ п. Ивановъ.

П. п. Ивановъ (з): Г. г. народни представители! Вземамъ думата само затуй, защото искаме да направя частъ на Поповската околия, която, както знаятъ всички, които се занимаватъ съ политика, е една отъ най-интелигентнитѣ околии въ България.

С. Мошановъ (д. ст): Какъ да не знаемъ, Георги Марковъ е отъ тамъ, но не можа да се избере.

П. п. Ивановъ (з): Въпрѣки че тамъ сѣ най-интелигентни хората, Демократическиятъ сговоръ не се посвѣни да си послужи съ най-черенъ тероръ, да ги тормози тѣй, както никой пътъ не сѣ били тормозени. Още въ предизборнитѣ дни се промѣни хавата. Още съ слуха, че запасниятъ генералъ Русевъ, изпѣденъ отъ много други околии, иде въ Поповска околия, . . .

С. Мошановъ (д. ст): Туй вече е наша работа.

П. п. Ивановъ (з): . . . настроението се измѣни. Вагонътъ, който бѣше натоваренъ отъ Софийската гара съ жандари и детективи, достигна до Поповската гара.

А. Пиронковъ (д. ст): Това е лъжа.

П. п. Ивановъ (з): Отъ него слезнаха седемъ детективи, отбрани по ръстъ, по мускулатура и по моралъ, какъвто търсятъ отъ тия хора. Г. генералъ Русевъ пристига и заема най-големия хотелъ, за да види цѣлото гражданство и селачество, че генералъ Русевъ, прочутиятъ държавникъ, пристига съ цѣлото си величие за да прави избори въ интелигентната Поповска околия и че ще трѣбва да му се даде пѣтъ и да му се осигури възможностъ да спечели въ изборитѣ своя депутатски мандатъ. И, действително, не мина много време, селата се блокираха, забрани се на шофьоритѣ да услужватъ съ автомобилитѣ си на хората отъ Народния блокъ, като не ги превозватъ до селата. Повикаха се всичкитѣ кметове, секретаръ-бирници, писари, караулджии и пѣдари въ помѣщенieto на Думбалаковъ. Г. генералъ Русевъ имъ заяви на всички, че ще трѣбва да осигурятъ избора за Демократическия сговоръ: „иначе

пристига съ цялото си величие, за да прави избори въ ин-
личество, че генералъ Русевъ, прочутиятъ държавникъ,

Отъ мнозинството: Позоръ!

П. п. Ивановъ (з): Г. генералъ Русевъ каза на всички
опозиционни и правителствени кметове: „И 170 мандата да
получи Народниятъ блокъ, управлението въ тази страна
нѣма да му се даде; ние власт нѣма да дадемъ нему“. Това
бѣха неговитѣ думи. Види се, това бѣ продължение отъ
оная голѣма речъ, която г. Славейко Василевъ държеше все
въ сѣщата Поповска околия и въ която казваше: „Когато
свинка се изкачи по тази стена, тогава земледѣлцитѣ ще
влядѣтъ властъ“.

Нѣкой отъ мнозинството: Това го той казваше и въ Бѣ-
ленска околия.

С. Даскаловъ (з): Сега, значи, свинката се покачи по
стѣната! (Веселостъ)

П. п. Ивановъ (з): Водачитѣ, кандидатитѣ за народни
представители и дейцитѣ на Народния блокъ, виждайки
опасността, се сдружили, умножиха своитѣ команди и, ре-
шени твърдо да победятъ въ политическата борба, се
впуснаха въ устремъ срещу тази докарана отъ София
тайфа. И какво става. Преди едно събрание, което азъ сви-
кахъ, декемврийтъ, който придружаваше г. Русевъ, ми
казва: „Ще те върже и вързанъ ще те пратятъ въ Обществе-
ната безопасностъ въ София, ако ти направишъ събра-
ние“. За това имамъ доста свидетели. Тамъ бѣше сегаш-
ниятъ народенъ представител отъ Демократическата пар-
тия Деню Тотевъ, Ламбриновъ и секретарятъ на Земле-
дѣлския съюзъ Вергилъ Димовъ. Тия закани се отправяха
и въ присѣдството на кмета отъ Национал-libералната
партия Иванъ Дянковъ. Това стана въ собственото мое
село. Разбира се, ние си направихме събрание. А гене-
ралъ Русевъ говори само предъ десетъ души безъ кал-
паци, защото бѣха доведени цигани отъ циганската ма-
хала и за да не се разбере, че сѣ цигани, караха ги да се-
дятъ безъ шапки.

Н. Кемилевъ (д. ог): Изглежда, че този господинъ е отъ
фараонско потекло, затуй ги познава.

П. п. Ивановъ (з): Като се връщаме съ автомобилъ
отъ селото Горско-Абланово, гдето, въпрѣки усилията на
полицията и въпрѣки усилията на акцизнитѣ стражари да
осуетятъ нашето събрание, ние направихме такова, и ми-
навайки презъ с. Опака, започнаха да ни обстрелватъ съ
пушечни вистрели и само благодарение на една случай-
ностъ, че шофьорътъ, на когото предварително му казали
че ще има засада, пусна автомобилъ съ форсъ-мажоръ
(Смѣхъ отъ сговориститѣ), съ най-голѣма скоростъ, ние
можахме да се спасимъ. Смѣйте се, г-да сговоряни! Вие
се смѣте на вашата собствена политика! Вие се смѣте на
вашия тероръ! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

Не стига това, но и въ изборния день преследванята
бѣха ожесточени. Качихме се на единъ автомобилъ нѣ-
колко души: кандидатътъ на широкитѣ социалисти Ва-
силъ Георгиевъ, Иванъ Пенчевъ и азъ. Когато отивахме за
Опака, шосето бѣше затрупано съ кубичи камъни отъ по-
лицията. Докато да спремъ автомобила, почнаха пакъ да
ни обстрелватъ. И какво конетатирахме? Цѣлъ единъ
взводъ отъ турци караулджии и отъ цигани отъ с. Опака,
бѣха залегнали въ слънчовката на височината, а въ
страни бѣха залегнали двама детективи. Въ противопо-
ложна посока на автомобила бѣха залегнали горски съ
още 10—15 души цигани. Караулджията, който команд-
ваше, се казва Иванъ Домусчиолу. Не пуснаха нито мѣнъ,
нито широкосоциалистическия кандидатъ. Тогава азъ се
върнахъ и съобщихъ за това на председателя на Попов-
ското дружество на запаснитѣ офицери Борисъ Казан-
лиевъ. Бѣхъ се научилъ, че дружествата на запаснитѣ офи-
цери имали нареждане да следятъ какъ се произвеждатъ

изборитѣ и да съдействуватъ да се даде пълна възмож-
ностъ на българскитѣ граждани да подадатъ свободно
гласа си въ изборитѣ. Когато г. Казанлиевъ, заедно съ
трима запасни офицери, тръгнаха да провѣрятъ случката,
срещу тѣхния автомобилъ сѣщо така се пуснаха ви-
стрели и тѣ бѣха принудени да спратъ. Въпрѣки молбитѣ,
и тѣ не бѣха допуснати въ с. Опака, което е грамадно
село въ западния секторъ на Поповска околия. Само сго-
вористи бѣха допускани. И Рангелъ Вълчевъ и другитѣ
кандидати на Сговора спокойно минаха предъ насъ съ ав-
томобила си и безъ срамъ, безъ да се зачервятъ и съ
усмивка на устата влѣзоха въ селото. Вътрѣ въ селото не
сѣ дали нито на единъ сдруженъ земледѣлецъ, нито на
единъ демократъ или на кой да е отъ Народния блокъ да
се прояви. Въпрѣки терора, обаче, въпрѣки че населе-
нието е турско, това село даде достатъчно гласове за насъ.

Моятъ колега г. Деню Тотевъ ви разправи какъ въ
с. Горско-Абланово е влѣзълъ въ избирателната стая за-
стъпникътъ на Народния блокъ, подпомогнатъ отъ свои
другари — презъ прозореца, съ окървавено лице. Не стига
това, но когато влѣзълъ вътрѣ, предъ лицето на председа-
теля, сговористки величия сѣ му нанесли побой.

Връщайки се въ Попово, съобщавамъ ми, че с. Бори-
сово е блокирано отъ 15—20 души сговористи, начело съ
брата на разбойника Табачето, не пропускащъ никакъвъ
човѣкъ да влѣзе въ избирателната стая, безъ да бѣде
обескиранъ, нашиятъ застъпникъ изхвърленъ.

Отиваме заедно съ нѣколко души и изпѣждаме тия
узурпатори на свободата на избирателя, и чакъ тогава на-
селението, което бѣ избѣгало по нивитѣ и се бѣ изпокрило
изъ мазетата, излѣзе и гласува, като даде най-блѣскавъ
результатъ за блока. Изборниятъ резултатъ нѣма да се из-
мѣни като се направи една анкета. И за честта на българ-
скитѣ избиратели ще трѣбва не само въ Поповска околия,
а навсѣкжде, кждето сѣ станали изстъпления, да дадемъ
право на избирателитѣ да гласуватъ свободно, за да се по-
лучатъ истинскитѣ резултати, каквито ще да бждатъ —
плюсъ или минусъ за насъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозин-
ството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Комисията за про-
вѣрка на изборитѣ предлага да се анкетира въ изборитѣ въ
селата Горско-Абланово, Крепча, Любленъ и Опака, Попов-
ска околия. Които сѣ съгласни да се анкетира въ изборитѣ
въ тия четири села, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство,
Събранието приема. (Оживление)

Комисията за провѣрка на изборитѣ предлага въ анкет-
ната комисия да влѣзатъ следнитѣ лица: Тодоръ Савовъ,
Стоянъ Йовевъ Георгиевъ и Стойчо Мошановъ. Които
приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мно-
зинство, Събранието приема.

А. Бояджиевъ (раб): Моля, искамъ да направя предло-
жение.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля, Свършено е.

Х. Трайковъ (раб): Не предлагаме въ анкетата коми-
сия да влѣзе представителъ и на работническата парламен-
тарна група.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. ми-
нистерътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Часътъ е 8. Да вдигнемъ за-
седанието.

За утрешното заседание остава сѣщиятъ дневенъ редъ —
провѣрка на изборитѣ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ
така предложението дневенъ редъ за утре, моля, да вдиг-
натъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 часа)

Подпредседателъ: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**

Секретаръ: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Началникъ на стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**